

DIGITAALISET SEKSUAALIRIKOKSET

Internetissä tapahtuvan raiskauksen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosoikeudellinen arviointi

Emmy Haapala

9/2020

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto
Emmy Haapala	Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi	Julkisuusaste
Digitaaliset seksuaalirikokset	Julkinen
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto
Lauri Tammiaho	Tutkimuksellinen opinnäytetyö
Tiivistelmä	
<p>Opinnäytetyö käsittelee digitaalisessa ympäristössä tapahtuneen raiskauksen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosoikeudellista arviointia.</p> <p>Opinnäytetyön rakenne koostuu kahdesta eri vaiheesta. Ensimmäisessä vaiheessa esitellään raiskauksen, seksuaalisen hyväksikäytön, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ajantasaisen lainsäädäntö. Toisessa vaiheessa arvioidaan ja tulkitaan lainsäädännön haasteita raiskauksen ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta, kun edellä mainitut rikokset ovat tapahtuneet digitaalisessa ympäristössä. Teoriaosuuden tueksi on haastateltu seksuaalirikosten asiantuntijoita.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka rikoslaki tunnistaa digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan raiskauksen ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja tehdä siten näkyväksi lainsäädännön ongelmakohdat liittyen digitaalisessa ympäristössä tapahtuviin seksuaalirikoksiin.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että rikoslain 20 luvun seksuaalirikosten tunnusmerkistö ei täysin tunnista digitaalisessa ympäristössä tapahtuneita seksuaalirikoksia. Eriytisesti rikoslain 20 luvun 7 §:n 1 kohdan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekemuodon kvalifiointiperusteena oleva sukupuoliyhteys on tulkinnallisesti ongelmallinen, kun rikos on tapahtunut digitaalisessa ympäristössä.</p>	
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja -vuosi
48	lokakuu 2020
Avainsanat	
digitaaliset seksuaalirikokset, digitaalisessa ympäristössä tapahtuvat seksuaalirikokset, internetissä tapahtuvat seksuaalirikokset, videopuhelun välityksellä tapahtunut sukupuoliyhdyntä, digitaalinen raiskaus, digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	3
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	7
2.1 Tutkimuskysymykset	7
2.2 Tutkielman metodologia	8
2.2.1 Lainopillinen tutkimusmenetelmä.....	8
2.2.2 Teemahaastattelu sekä aineiston keruu, analyysi ja tulkinta.....	9
3 AJANTASAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	11
3.1 Raiskaus	11
3.1.1 Sukupuoliyhteys.....	11
3.1.2 Pakottaminen, väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen	11
3.1.3 Vastustaminen	12
3.1.4 Puolustuskyvyttömyys ja avuton tila	13
3.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö	13
3.2.1 Aseman hyväksikäyttö	13
3.2.2 Koulu tai muu laitos	14
3.2.3 Uhrin kypsymättömyys ja ikä	15
3.2.4 Sairaus, vammaisuus tai muu heikkoudentila	15
3.2.5 Uhrin erityisen riippuvainen asema tekijään nähden	16
3.2.6 Seksuaalisen hyväksikäytön ja raiskauksen rangaistavuus	17
3.3 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	17
3.3.1 Lapsen ikä ja tietoisuus lapsen isästä	18
3.3.2 Seksuaalinen teko.....	18
3.3.3 On omiaan -kriteeri	19
3.4 Törkeän lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	19
3.4.1 Sukupuoliyhteys.....	20
3.4.2 Lapsen ikä	22
3.4.3 Nöyryyttävä tekotapa	23
3.4.4 Lapsen tekijää kohtaan tunteinen erityinen luottamus	24
3.4.5 Kokonaistörkeysvaatimus	25
3.4.6 Yhteenveto	25
4 NYKYPÄIVÄN TEKNOLOGIA JA SEKSUAALIRIKOKSET.....	27
5 AJANTASAISEN RIKOSLAIN TULKINTA SEKSUAALIRIKOKSISSA.....	29
5.1 Lainsäädännön haasteet digitaalisissa seksuaalirikoksissa	29
5.2 Sukupuoliyhteys.....	32
5.3 Välillinen tekijä törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä.....	34

5.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate	36
6 POHDINTA	38
6.1 Johtopäätökset.....	38
6.2 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi ja jatkotutkimuskysymykset.....	43
LÄHTEET	46

1 JOHDANTO

Tutkimukseni tavoitteena on ollut tutkia ja selvittää, miten rikoslaki tunnistaa digitaaliset seksuaalirikokset. Kasvavan digitalisoitumisen takia ovat lisääntyneet myös digitaalisilla tiedonsiirtovälineitä hyödyntämällä tapahtuneet rikokset, joista yksi osa-alue ovat seksuaalirikokset. Krimon oikeusministeriölle tuottamassa tutkimuksessa on tarkasteltu vuosina 2017–2018 annettuja lainvoimaisia lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksien tuomioita käräjä- ja hovioikeuksissa. Tutkimuksen mukaan 31 % tutkituista teoista oli tapahtunut ilman fyysistä kontaktia ja näistä suurin osa oli tapahtunut internetissä. Ilman fyysistä kontaktia tapahtuneiden tekojen osuus on kasvanut huomattavasti verrattuna vuonna 2006 tehtyyn vastaavan tutkimukseen, jolloin muiden kuin pakottamista, sukupuoliyhteyttä tai koskettelua sisältäneitä tekemuotoja oli vain neljä prosenttia. (Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, Oikeusministeriö, 2020)

Krimon tutkimuksesta voidaan päätellä, että kyse on suhteellisen uudesta ilmiöstä ja tästä syystä tämänhetkinen rikoslaki ei vielä tunnista yksiselitteisesti seksuaalirikoksia, jotka tapahtuvat internetissä erilaisia sovelluksia, kuten videopuheluita ja sosiaalista mediaa hyödyntämällä.

Seksuaalirikosten osalta rikoslaki on tällä hetkellä murroksessa ja rikoslakia ollaan parhaimmillaan päivittämässä ajantasaisemmaksi ja tunnistamaan paremmin nykyajan toimintaympäristössä tapahtuvia seksuaalirikoksia. Rikoslain 20 luvun kokonaisuudistusta koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle keväällä 2021. (Hakala, 2020)

Tutkimuksessa esitellään laintulkinnallisesti ongelmallisimmat digitaalisilla tiedonsiirtovälineillä tapahtuneet rikoslain 20 luvun seksuaalirikokset ja miten ajantasainen rikoslaki tunnistaa nämä rikokset.

Digitaalinen seksuaalirikos ei ole lainsäädännöllinen käsite, eikä sen määritelmää olla ajantasaisessa lainsäädännössä määritelty. Tässä tutkimuksessa *digitaalinen seksuaalirikos*, kuten digitaalinen raiskaus tai digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa tilanteita, joissa seksuaalirikos on tapahtunut digitaalisessa ympäristössä, osapuolten läsnä olematta. Digitaalisuus kuvaa siten vain seksuaalirikosten tapahtuma-alustaa, vaikka kyseessä onkin rikoslain 20 luvun 1 §:n tarkoittama raiskaus ja 7 §:n tarkoittama törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tässä tutkimuksessa sana digitaalinen on lisätty rikosnimikkeeseen, koska se auttaa erottamaan digitaalisessa ympäristössä tapahtuneen seksuaalirikoksen fyysisesti tapahtuneesta seksuaalirikoksesta. Huomioitavaa on, että vaikka digitaalisia sek-

suaalirikoksia ei ole käsitteinä lainsäädännössä määritelty, yleiskielessä tätä käsitettä käytetään kuvamaan digitaalisessa ympäristössä tapahtuvia seksuaalirikoksia. Esimerkiksi Helsingin poliisilaitoksen seksuaalirikostutkinnan rikoskomisario Saara Asmundela käytti tätä käsitettä puhuessaan digitaalisessa ympäristössä tapahtuneista rikoksista, joissa tunnusmeristöihin liittyy sukupuoliyhteys, kuten ”digitaalinen raiskaus” ja ”digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö”.

Konkreettinen esimerkki digitaalisesta raiskauksesta on tilanne, jossa tekijä väkivallalla uhkaamalla tai muulla tavoin uhkaamalla saa uhrin työntämään sukupuolielimeensä esineen tai sormen siten, että osapuolet ovat toisiinsa yhteydessä videoyhteyden väitetyksellä tai uhri kuvaa tämän ja lähettää video- tai kuvamateriaalin tekijälle.

Konkreettinen esimerkki tässä tutkimuksessa tarkoitettua digitaalisesta törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen 18.9.2019 vireille tullut rikostapaus. Tässä rikoskokonaisuudessa on ollut 43 tunnistettua asianomistajaa, jotka ovat tekohetkellä olleet 8–14-vuotiaita. Rikokset ovat pääsääntöisesti edenneet siten, että täysi-ikäinen mies on ottanut yhteyttä lapseen Instagramissa. Mies on suhtautunut piittämättömästi lapsen ikään ja aloittanut seksuaalisiin asioihin liittyvät keskustelut lapsen kanssa ja kehottanut tätä lähettämään itsestään alastonkuvia- ja videoita. Yhdeksässä tapauksessa mies on ohjeistanut lasta laittamaan jonkin esineen emättimeen. Näissä tapauksissa syyttäjä on nostanut syytteen rikosnimikkeellä törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, koska mies oli saanut lapsen työntämään ohjeistuksen mukaisesti esineen sisäänsä ja näin mies on lasta itseään välikappaleena käyttäen toteuttanut rikoslain 20 luvun 10§:ssä tarkoitettua sukupuoliyhteyden lapseen. Mies on pyytänyt videoimaan sukupuoliyhteyden ja lähettämään videon hänelle. Mies oli tallentanut kaikki lapsien lähettämät videot. Käräjäoikeus kumminkin alensi tuomiossaan erinäisistä syistä syyttäjän nostamat yhdeksän törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä perusmuotoiseksi lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi.

Tutkimus keskittyy erityisesti digitaaliseen raiskaukseen ja törkeään lapsen seksuaalisen hyväksikäyttöön, koska niiden tulkinta ja tunnistaminen rikosoikeudellisesti on ongelmallisinta. Kyse on tilanteesta, jossa esimerkiksi videopuhelun aikana toinen osapuoli pakottaa, uhkaa, painostaa tai kehottaa toista penetroimaan itseään ilman, että osapuolet ovat fyysisesti tekemisissä toistensa kanssa. Tapauksessa on kyse tilanteesta, jossa rikoksen uhri on välillinen tekijä itseensä kohdistuneessa rikoksessa.

Rikoslain 20 luvun 1 §:n tarkoittaman raiskauksen ja 7 §:n tarkoittama törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lainsäädännön haasteena on lakipykälään kirjatun sukupuoliyhteyden tulkinta: Voiko olla sukupuoliyhteydessä olematta fyysisesti kontaktissa? Tämä kysymys nousee esille erityisesti raiskauksessa ja törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä, koska näissä rikoksissa tunnusmerkistö vaatii sukupuoliyhteyden. Katsotaanko siis sukupuoliyhteys tapahtuneeksi, jos toinen osapuoli pakottaa, uhkaa tai painostaa toista penetroimaan itseään ilman, että osapuolet ovat fyysisesti tekemisissä toistensa kanssa? Lapsen ollessa rikoksen kohteena pelkkä kehoitus sukupuoliyhteyteen riittää täyttämään tunnusmerkistön rikoslain 20 luvun 7 §:n tarkoittamasta törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, ainakin silloin, kun tekijä on fyysisesti läsnä.

Toinen törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lainsäädännön tulkinnan ongelmakohta on lakipykälässä esiintyvä sana: Tekijä. Tämä ongelmakohta tulee esiin silloin, kun edellä mainitut rikokset ovat tapahtuneet esimerkiksi videopuhelun aikana, tekijän fyysisesti läsnä olematta.

Törkeään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lakipykälään on kirjattu, että: ” Tekijä on sukupuoliyhteydessä...”, kun taas raiskauksen lakipykälässä lukee, että: ”Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen...” Tätä on tulkittu joissain tapauksissa siten, että törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä tekijän tulee fyysisesti olla sukupuoliyhteydessä lapsen kanssa, eikä pelkkä välillinen penetraatio riitä täyttämään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekemuodon kvalifiointiperusteen tunnusmerkistöä. Sanamuoto ”tekijä on sukupuoliyhteydessä” on tulkittu siten, että tekijän tulee olla fyysisesti läsnä. Raiskauksen osalta taas lakipykälään valittu sanamuoto ”joka pakottaa” mahdollistaa helpommin tulkinnan välillisesti tapahtuneesta penetraatiosta täyttäen siten raiskauksen tunnusmerkistön.

Tutkimuksen tavoitteena on pohtia, että asettaako törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lakipykälään valittu sanamuoto ”tekijä on sukupuoliyhteydessä” ja raiskaukseen valittu sanamuoto ”joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen” lapset ja aikuiset eriarvoiseen asemaan, kun kyse on digitaalisessa ympäristössä tapahtuneesta rikoksesta?

Lapsi on kehittymättömän harkintakyvyn vuoksi aikuista helpompi saada tekemään itselleen asioita, jotka loukkaavat hänen fyysistä koskemattomuuttaan. Siihen, että lapsi penetroi itseään esimerkiksi jollain esineellä, voi usein riittää pelkkä tekijän kehoitus, jolloin ei pakottamista vaativa raiskauksen tunnusmerkistö täyty. Ja jos lakia tulkitaan törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta siten, että tekijän tulee olla fyysisesti sukupuoliyhteydessä lapsen kanssa, ei törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöäkään täyty.

Ruotsin lainsäädäntö eroaa Suomen lainsäädännöstä esimerkiksi sukupuoliyhteyden määrittelyn osalta ja siksi digitaalisessa ympäristössä tapahtuneiden seksuaalirikosten tulkinta on yksiselitteisempää. (Ojala, 2012, 127) Tutkimuksessa esitellään Ruotsin lainsäädäntöä ja verrataan sitä joltain osain Suomen ajantasaiseen lainsäädäntöön.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1 Tutkimuskysymykset

Seksuaalirikosten lainsäädäntö on murrosvaiheessa ja ajantasainen rikoslain lainsäädäntö ei tunnista yksiselitteisesti seksuaalirikoksia, jotka ovat tapahtuneet internetissä tai muussa digitaalisessa ympäristössä.

Tästä syystä tutkimus on hakenut vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Kuinka rikoslaki tunnistaa digitaalisen raiskauksen ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön?

Ongelmana on, että Rikoslain 20 luvun seksuaalirikosten lainsäädäntö on liian tulkinnanvaraista ja pirstaleista. Tämä tulkinnanvaraisuus aiheuttaa ongelmia laintulkinnassa.

Tästä syystä tutkimus on hakenut vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Mitkä ovat ajantasaisen rikoslain ristiriidat ja haasteet, kun kysymyksessä on internetissä tapahtuvat seksuaalirikokset?

Tutkimuksen edetessä suurimmiksi ristiriidoiksi rikoslain 20 luvun seksuaalirikosten tulkinnassa nousi sukupuoliyhteyden määritelmä, etenkin silloin, kun kyse on raiskauksesta (RL 20:1) ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä (RL 20:7). Sukupuoliyhteyden määrittäminen näiden kahden rikosnimikkeen osalta on olennaista, koska niiden tunnusmerkistön täytyminen vaatii sukupuoliyhteyden.

Tästä syystä tutkimus on hakenut vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Voiko sukupuoliyhteys toteutua olematta fyysisesti läsnä?

Kysymys on siis tilanteesta, jossa tekijä kehottaa, pakottaa, uhkaa tai painostaa toista osapuolta penetroimaan tai masturboimaan itseään ilman, että osapuolet ovat fyysisesti tekemisissä toistensa kanssa. Yhtenä ristiriitana on ollut tulkinta siitä, että voiko rikoksen uhri on välillinen tekijä itseensä kohdistuneessa rikoksessa edellä kuvatun kaltaisessa tilanteessa.

Tästä syystä tutkimus on hakenut vastauksia seuraavaan kysymykseen:

Kuinka ajantasainen rikoslaki tunnistaa itseensä kohdistuneen välillisen tekemisen, kun kyseessä on raiskaus tai törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö?

2.2 Tutkielman metodologia

Tässä tutkielmassa pyritään selvittämään oikeuden ja lain suhdetta digitaalisesti tapahtuviin seksuaalirikoksiin. Tutkielmassa on käytetty kahta tutkimusmenetelmää. Tutkielman aihetta lähestytään lainopin eli oikeusdogmatiikan sekä kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän keinoin. Tutkielman empiria pohjautuu myöhemmin esiteltäviin oikeudellisiin teksteihin sekä haastatteluihin, jotka yhdessä muodostavat tutkimuksen viitekehyksen. Empiria esitellään tutkielmassa tässä järjestyksessä, jonka jälkeen teen aineistosta johtopäätöksiä ja pohdintoja.

2.2.1 Lainopillinen tutkimusmenetelmä

Tutkielman ensimmäinen tutkimusmenetelmä on oikeusdogmatiikka eli lainoppi. Lainoppi on oikeustieteen tutkimusmenetelmä. Oikeustieteelle on ominaista monimetodisuus eli oikeustiede voi käyttää useita tutkimustapoja. Tämän takia sille ei ole olemassa yhtä selkeää määritelmää. (Hirvonen 2011, 7.) Oikeustieteen ja lainopin tavoitteena on tukea oikeudellista ratkaisutoimintaa sekä auttaa oikeustieteellistä tutkimusta systematisoimaan ja tulkitsemaan tietoa (Aarnio 1978, 52). Oikeustieteellisessä tutkimuksessa perusaineistona käytetään lakien lisäksi, säädöksiä, hallituksen esityksiä ja muita lain valmisteluun liittyviä asiakirjoja sekä tietenkin oikeuden päätöksiä. (Miettinen 2016, 79.) Lainoppi tutkii oikeudellisia tekstejä (Hirvonen 2011, 36.). Oikeustieteen tutkimusmetodina lainoppi on moniulotteinen ja sen rinnalla voidaan hyödyntää muita oikeudellisia lähestymistapoja muun muassa oikeus-sosiologiaa, oikeuspolitiikka, oikeushistoriaa ja oikeusvertailua (Sutela, Määttä & Myrsky 2003.).

Lainopin tärkeimmät tavoitteet ovat systematisoida ja tulkita lakia ja oikeutta. Systematisointi pyrkii kokoamaan lainopilliset käsitteet, oikeusperiaatteet ja teoreettiset rakennelmat eheäksi kokonaisuudeksi aina aiheen mukaan. (Hirvonen 2011, 22-24.) Tulkinta on myös tärkeä osa lainoppia. Tulkintaa ohjaa käytettävissä olevat oikeuslähteet ja tulkinnat on aina osattava perustella. (Aarnio 1989, 49.) Perusteluina käyvät esimerkiksi lainvalmistelutyöt ja ennakkotapaukset, sillä on huomioitava, että lakiteksti sinänsä saattaa olla monitulkintaista ja saada useita merkityksiä arkikieleen käännettynä. Oikeustiede on ylipäänsä pohjimmiltaan ”mielen ja kielen tiede”. (Hirvonen 2011, 7, 39-41.) Lainoppi siis pyrkii tulkitsemaan oikeusnormeja, niiden ajatussisältöjä ja tekstien merkitystä. Lainopin eräs tarkoitus on vertailla mitä laki sanoo ja miten lakia tulkitaan käytännössä. Tätä metodologiaa käyttäen pyritään vastaamaan tutkimuskysymykseen. (Hirvonen 2011, 36.)

Lainopin eräs lähestymistapa on oikeusvertailu, jota hyödynnetään tässä tutkimuksessa (Sutela, Määttä & Myrsky 2003). Lainopissa voidaan vertailla kotimaisia lakeja, oikeusnormeja

ja oikeusjärjestystä muiden maiden oikeusjärjestyksiin. Tämä oikeusvertailu on oikeustieteen ja lainopin itsenäinen osa-alue, joka on nimenomaisesti keskittynyt vertailemaan eri maiden oikeusjärjestyksiä ja tutkimaan tästä vertailusta syntyviä teoreettisia ja metodologisia kysymyksiä. (Hirvonen 2011, 26.) Tässä opinnäytetyössä vertaillaan Suomen ja Ruotsin seksuaalirikoslainsäädäntöjä.

Tässä tutkielmassa esitellään ja jäsenellään lainopin mukaisesti niin seksuaalirikoksien aihepiiriä koskeva lainsäädäntökokonaisuus, lainsäädännön valmistelutöihin liittyvät esitykset, muuta oikeustieteellistä kirjallisuutta sekä oikeudenpäätökset. Lainsäädäntökokonaisuus pyrkii systematisoimaan aihepiiriin liittyviä oikeussäännöstöjä mahdollisimman ristiriidattomaksi järjestelmäksi. Oikeudenpäätökset edustavat lainopillista tulkintaa aihepiirin erilaisissa tapauksissa. (Helsingin yliopiston Avoin yliopisto 2015.) Pelkän eheän kokonaisuuden sijaan tutkielman tarkoituksena on tuoda esiin myös tapauksia, joissa lakia on tulkittu eri tavoin. Tapaukset ja tulkinnat toimivat samalla pohjana teemahaastatteluille.

2.2.2 Teemahaastattelu sekä aineiston keruu, analyysi ja tulkinta

Tutkielman toisena tutkimusmenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Lainopillinen osuus piti sisällään valmista empiiristä materiaalia ja sitä täydennetään teemahaastattelujen aineistolla. Teemahaastattelut ovat kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivisella tutkimuksella tutkitaan ilmiöitä ja pyritään saamaan kokonaisvaltainen ymmärrys niistä. Käytännössä tämä tapahtuu tutustumalla käsillä olevaan tutkittaviin ilmiöihin ja perehtymällä tutkittavien henkilöiden näkökulmiin ja kokemuksiin. (Hirsjärvi & Huttunen 1995.) Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä tulkintojen tekeminen ja arvoitusten ratkaiseminen (Alasuutari 1993). Tässä tutkielmassa tarkasteltava ilmiö on digitaaliset seksuaalirikokset, niihin liittyvä lainsäädäntö ja -tulkinta.

Haastattelu on tutkimusmenetelmä, jossa tutkija ja tutkittava ovat suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004). Tässä tutkimuksessa aineisto on kerätty puolistrukturoidulla haastattelulla, jota kutsutaan myös teemahaastatteluksi. Teemahaastattelu käsittelee tiettyjä teemoja, joista keskustellaan haastateltavan kanssa ja joiden mukaan haastattelu etenee. Teemahaastattelussa otetaan huomioon se, että ihmisten näkemykset ilmiöistä ja haastateltavien asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin se, että merkitykset syntyvät osittain vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa aihepiirit eli teemat ovat valmiiksi määritelty, mutta haastateltavan ääni pääsee kuuluviin, koska kysymyksiä ei ole täysin määritelty vaan haastattelussa on liikkumavaraa haastattelun aikana. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Haastattelun ja myös teemahaastattelun etuja ovat, että ihminen nähdään tutkimustilanteessa merkityksiä luovana, aktiivisena subjektina ja haastateltava voi kertoa itsestään ja aiheesta laajemmin kuin tutkija pystyy ennakoimaan. Haastattelun avulla vastauksia voidaan selventää ja syventää lisäkysymyksillä. Lisäksi haastattelu on omiaan tutkimaan myös arkoja ja vaikeita aiheita, kuten kyseessä oleva aihe. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35.)

Teemahaastattelu oli tutkielman kannalta tarkoituksenmukaisin tutkimusmenetelmä. Teemahaastattelu valittiin täydentämään lainopin jättämiä aukkoja, jotta tutkimusaiheesta saataisiin ehyt kokonaiskuva, kun asiantuntijat pääsevät kertomaan miten lakeja käytännössä tulkitaan. Tarkoituksena on uuden tiedon saaminen ja syventäminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217). Teemahaastattelun aiheet valittiin aiheeseen paneutumisen pohjalta.

Teemahaastattelujen tavoitteeksi asetettiin saada parempi kuva aiheen ympäriltä ja lisätä ymmärrystä raiskauksiin ja törkeään lapsen hyväksikäyttöön liittyvien lakien tulkinnasta. Haastattelurunko koostuu kahdesta teemasta: Teema 1: Raiskauksen ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön muutostarpeet ja Teema 2: Lainsäädäntöön liittyvän kielen tulkinta. Haastattelut olivat asiantuntijahaastatteluja. Haastateltavat olivat raiskauksiin ja törkeään lapsen hyväksikäyttöön liittyviin oikeudenpäätöksiin perehtyneitä ammattilaisia rikoskomisario Saara Asmundelaa ja erikoissyyttäjä Yrjö Reinilää keväällä ja kesällä 2020.

Timo Laineen sisällönanalyysi tapahtuu kolmessa vaiheessa. Aineiston keräämisen jälkeen erotellaan aineistosta aiheen kannalta merkittävät kohdat. Tämän vaiheen jälkeen muu aineisto jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Tätä vaihetta kutsutaan aineiston litteroinniksi. Tämän jälkeen jäljelle jäävät kiinnostavat asiat luokitellaan, teemoitellaan ja tyypitellään tiiviimmiksi kokonaisuuksiksi. Lopuksi näistä kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 109-113) Tämän tutkielman sisällönanalyysi on toteutettu Laineen mallin mukaisesti tutkielman luotettavuuden ja uskottavuuden parantamiseksi. Sisällönanalyysin pohjalta aineistosta tehdään tarkkaan perusteltuja, lainopilliseen ja haastatteluaineistoon nojaavia pohdintoja ja johtopäätöksiä.

3 AJANTASAINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

3.1 Raiskaus

3.1.1 Sukupuoliyhteys

Keskeinen käsite raiskauksen tunnusmerkistön kannalta on sukupuoliyhteyden määritelmä. Lainsäädännön määritelmä sukupuoliyhteydestä on laaja-alaisempi, kun yleiskielessä käytetty määritelmä sukupuoliyhteydestä. (Frände ym. 2014, 118.)

Sukupuoliyhteyden määritelmä rikoslaissa (RL 20:10,1)

”Sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan tässä laissa sukupuolielimellä tehtävää taikka sukupuolielimeen tai peräaukkoon kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon taikka toisen sukupuolielimen ottamista omaan kehoon.”

Sukupuoliyhteys voi lainsäädännön mukaan olla vaginaalinen, anaalinen ja oraalinen. Raiskauksessa tunkeutuminen toisen kehoon tehdään usein sukupuolielintä käyttäen ja tunkeutuminen tapahtuu sukupuolielimeen. Nykyisen sukupuoliyhteyden määritelmän mukaan myös esineen tai jonkin muun ruumiinosan avulla tehty seksuaalinen tunkeutuminen vaginaalisesti tai/ja anaalisesti on sukupuoliyhteys. (Rautio 2004, RL 20: Seksuaalirikokset)

Määritelmän mukaan pelkkä sukupuolielinten koskettaminen ei ole raiskaus, koska määritelmän mukaan sukupuoliyhteys vaatii kehon sisälle tunkeutumisen. Myös sellaiset tilanteet, jossa tekijä ei tunkeudu uhrin sisälle määritellään sukupuoliyhteydeksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa tekijä pakottaa uhrin tunkeutumaan tekijään tai ottamaan penis suuhun. (Frände ym. 2014, 118–119.)

Nykyisen sukupuoliyhteyden määritelmän mukaan tekijän ja kohteen sukupuolella tai seksuaalisella suuntautumisella ei ole merkitystä. Lainsäädännön mukainen sukupuoliyhteys voi toteutua vastakkaisen tai samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa ja raiskauksen tekijä tai kohde voi olla mies tai nainen. (Rautio 2004, RL 20: Seksuaalirikokset)

Raiskauksen tunnusmerkistön kannalta on olennaista, että tunkeutuminen on seksuaalista. Esimerkiksi normaalit lääkinnälliset gynekologiset tutkimukset eivät ole sukupuoliyhteyttä. Joissain tapauksissa sukupuoliyhteyden edellyttämä tunkeutuminen voidaan tehdä pahoinpitelytarkoituksessa, jolloin pohdittavaksi jää onko kyseessä raiskaus vai pahoinpitely. (HE 216/2013 vp, 12, Frände ym. 2014, 119–120.)

3.1.2 Pakottaminen, väkivalta ja väkivallalla uhkaaminen

Raiskauksen tunnusmerkistö edellyttää sukupuoliyhteyteen pakottamista väkivallalla tai sillä uhkaamalla (RL 20:1,1):

”Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilön kohdistuvaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.”

Raiskauksen keskeinen tunnusmerkistökäsite on tekoon pakottaminen ja raiskaus taten luokitellaan pakottamisrikoksiin. Pakottaminen voi raiskauksen tunnusmerkistössä olla henkilön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaus käyttää sellaista väkivaltaa.

Raiskauksen tunnusmerkistön mukainen pakottaminen voi toteutua usealla eri tavalla. Pakottaminen voi olla uhrin toimintakyvyn estämistä fyysisesti, kuten kiinni pitämällä ja näin pakottamalla uhri pysymään aloillaan. Pakottaminen voi toteutua myös uhkaamalla väkivallalla ja näin saada uhri toimimaan tekijän vaatimalla tavalla tai käyttämällä sellaista väkivaltaa, joka saa uhrin alistumaan sukupuoliyhteyteen. (Frände ym. 2014, 125-127, Rautio 2004, RL: Seksuaalirikokset.) Väkivalta tai sillä uhkaaminen tulee olla henkilöön kohdistuvaa, mutta väkivallan kohteen ja sen henkilön, jolle sukupuoliyhteys toteutetaan ei tarvitse olla sama henkilö. Pakotetun sukupuoliyhteyden kohde voidaan alistaa sukupuoliyhteyteen myös käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa johonkin toiseen henkilöön. (Rautio 2004, RL 20: Seksuaalirikokset.) Väkivallalla uhkaajan ei tässäkään tapauksessa tarvitse itse olla se henkilö, joka on sukupuoliyhteydessä uhrin kanssa. (Frände ym. 2014, 128.)

Väkivallan tai sen uhkan täytyy pakottaa uhri sukupuoliyhteyteen, jotta tunnusmerkistökäsitteet täyttyvät. Uhkauksen väkivallasta voi tehdä sanallisesti tai elehtimällä ja sen täytyy olla luonteeltaan siinä määrin merkityksellistä ja tehokasta, ettei uhrilla ole muita vaihtoehtoja, kun suostua sukupuoliyhteyteen. (Frände ym. 2014, 127.) Pakottamisen määritelmän täyttämiseksi uhkauksen tulee olla sellainen, että se on riittävä uhrin oman tahdon murtamiseen. Väkivallan tai sillä uhkauksen tehokkuutta arvioitaessa, on huomioon otettava myös tekoolosuhteet. Esimerkiksi jos uhrin mahdollisuudet puolustautua itseään vaarantamatta ovat vähäiset, voi uhkauksesi ja uhrin oman tahdon murtamiseksi riittää lievä väkivallalla uhkaaminen. Uhkaaminen myöhemmin tehtävällä väkivallalla edellyttää vakavan väkivallan uhkaa, jota on vaikea torjua uhrin olosuhteet huomioon ottaen. (Rautio 2004, RL 20: Seksuaalirikokset)

3.1.3 Vastustaminen

Raiskausrikoksissa vaadittava vastustamisen taso on, että uhri osoittaa riittävän selvästi vastustavansa sukupuoliyhteyttä. Uhrin ei tarvitse altistaa itseään vaaraan teon ehkäisemiseksi. (Utriainen 2010, 183, 272.) Sukupuoliyhteyttä tulisi kumminkin vastustaa kaikin mahdollisin tavoin, jotka ovat olosuhteet ja tilanteen huomioon ottaen mahdollista. (Rautio 2004, RL 20: Seksuaalirikokset.)

3.1.4 Puolustuskyvyttömyys ja avuton tila

Raiskauksen tunnusmerkistö voi täytyä myös hyväksikäyttämällä uhrin puolustuskyvyttöntä tilaa. Puolustuskyvytön tila voi tarkoittaa tiedottomuutta, sairautta, vammaisuutta, pelkotilaa tai muuta avutonta tilaa, jonka vuoksi uhri on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan. (RL 20:1,2):

”Raiskauksesta tuomitaan myös se, joka käyttämällä hyväkseen sitä, että toinen tiedottomuuden, sairauden, vammaisuuden, pelkotilan tai muun avuttoman tilan takia on kykenemätön puolustamaan itseään tai muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan, on sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan.”

Puolustuskyvyttömyys määritellään siten, että uhri ei voi henkisen tai ruumiillisen esteen vuoksi merkittävästi tai lainkaan puolustaa itseään sukupuoliyhteydeltä. (HE 216/2013 vp, 5.)

Tiedottomuus voidaan määritellä tajuttomuudeksi. Myös esimerkiksi unilääkkeet, alkoholi tai huumausaineet voivat aiheuttaa tunnusmerkistössä kuvatun tiedottomuuden, jos ne tosiasiallisesti ovat aiheuttaneet uhrille tajuttomuutta vastaavan tilan. Myös nukkuminen rinnastetaan tiedottomuuteen. Tiedottomuudessa olennaisinta on, että uhri on kyvytön puolustamaan itseään taikka muodostamaan tai ilmaisemaan tahtoaan. (HE 216/2013 vp, 5-6.) Vammaisuus ja sairaus määritellään tunnusmerkistössä tilana, johon voi liittyä puhekyvyn ongelmia, mielentilan häiriintymistä tai henkisen toiminnan heikentymistä. (HE 216/2013 vp, 6.)

Tunnusmerkistössä määritelty pelkotila voi syntyä tekijän toiminnan seurauksena. Tekijän käytöksellään aikaansaama pelkotila voi aiheuttaa uhrin puolustuskyvyn lamaantumisen tai uhri voi olla pelkonsa vuoksi menettänyt toimintakykynsä. (Frände ym. 2014, 130.) Tunnusmerkistön mukainen muu avuton tila voi tarkoittaa esimerkiksi tilaa, jossa henkilö ei ole tiedoton, mutta hän on huumausaineen käyttämisen vuoksi tahdoton (HE 216/2013 vp, 6.)

3.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö

3.2.1 Aseman hyväksikäyttö

Seksuaalinen hyväksikäyttö on säädetty rangaistavaksi rikoslain 20 luvun 5 §:ssä. Keskeinen tekijä seksuaalisessa hyväksikäytössä on, että tekijä käyttää asemaansa hyväksi taivutellesaan uhria sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon, joka olennaisesti loukkaa uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta. (Ojala 2014, 173.) RL 20:5:

”Joka asemaansa hyväksikäyttäen taivuttaa sukupuoliyhteyteen tai ryhtymään muuhun seksuaalista itsemääräämisoikeutta olennaisesti loukkaavaan seksuaaliseen tekoon tai alistumaan sellaisen teon kohteeksi”

Tekijän hyväksikäyttämä asema suhteessa uhriin on tekijä, joka tekee teosta rangaistavan. Ilman säännöksiä tarkoittamaa asemaa ja sen hyväksikäyttöä, seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva säännös ei tule sovellettavaksi. Tekoa ei myöskään rangaista seksuaalisena hyväksikäyttönä, jos mitään taivuttelua sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekoon ei ole tapahtunut. Rangaistussäännöksessä on rangaistavaksi säädetty sellaisten asemien hyväksikäyttö, joissa seksuaalinen itsemääräämisoikeus on vahvempi suhteessa säännöksen 1–4 kohdissa oleviin henkilöihin. (Ojala 2014, 174.)

3.2.2 Koulu tai muu laitos

Seksuaalisen hyväksikäytön säännöksen 1 kohdassa mainitaan koulu tai muu laitos. Säännöksen tavoitteena on suojella seksuaaliselta hyväksikäytöltä alle 18-vuotitaita, jotka ovat alisteisessa asemassa koulussa tai muussa laitoksessa auktoriteettiasemassa olevaan henkilöön nähden. (Ojala 2014, 174.) Rikoslain 20:5, 1 asemassa oleva henkilö:

”Kahdeksaatoista vuotta nuoremman henkilön, joka on koulussa tai muussa laitoksessa hänen määräysvaltansa tai valvontansa alainen taikka muussa niihin rinnastettavassa alisteisessa suhteessa häneen”

Tässä säännöksessä uhrin tulee olla alle 18-vuotias ja koulussa tai muussa laitoksessa, jossa hän on tekijän määräysvallan tai valvonnan alla taikka uhri on niihin rinnastettavassa asemassa tekijään nähden. Tässä säännöksessä koululla tarkoitetaan kaikenlaisia oppilaitoksia, jonne oppilas on velvollinen menemään tai vapaaehtoisesta laitoksesta. Koulujen ja laitosten lisäksi muita vastaavanlaisia olosuhteita voivat olla esimerkiksi leirit, urheiluseurat, uskonnolliset yhteisöt. (Ojala 2014, 175–176.)

Aseman hyväksikäytöllä tarkoitetaan, että tekijä vetoaa asemansa tuomiin oikeuksiin ja mahdollisuuksiin vaikuttaa uhrin olosuhteisiin tai antaa uhrin ymmärtää pystyvänsä vaikuttamaan tämän olosuhteisiin ja näin saa uhrin taivuteltua seksuaaliseen kanssakäymiseen. Säännös ei kiellä kaikenlaista nuorten ja heitä vanhempien henkilöiden seksuaalista kanssakäymistä, vaikka vanhempi henkilö olisikin nuorta vahvemmassa asemassa. (Ojala 2014 175.)

3.2.3 Uhrin kypsyttömyys ja ikä

Seksuaalisen hyväksikäytön 2 kohdassa mainitaan, että aseman hyväksikäytön arvioinnissa ottaa huomioon myös uhrin kypsyys ja ikä. Tämä säännös koskee alle kahdeksantoistavuotiaita uhreja. Tämän säännöksen kohdan on tarkoitus suojella niitä nuoria, jotka ovat ikäisiään ruumiillisesti ja henkisesti kehittymättömämpiä käyttämään seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. (Ojala 2014, 177.) RL 20:5,2:

”Kahdeksatoista vuotta nuoremman henkilön, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta käyttäytymisestään on hänen kypsyttömyytensä sekä osapuolten ikäeron vuoksi olennaisesti heikompi kuin tekijällä, käyttämällä törkeästi väärin tämän kypsyttömyyttä”

Tekijä syyllistyy seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jos hän käyttää alle kahdeksantoistavuotiaan uhrin kypsyttömyyttä hyväksi taivutellessaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tällaisesta hyväksikäytöstä on kyse silloin, kun uhria vanhempi henkilö on seksuaalisessa kanssakäymisessä sellaisen uhrin kanssa, jonka kyky itsenäisesti päättää seksuaalisesta kanssakäymisestä on uhrin kypsyttömyyden sekä osapuolten ikäero huomioon ottaen olennaisesti heikompi kuin tekijällä. Tekijän tulee lisäksi käyttää törkeästi väärin tämän kypsyttömyyttä. (Ojala 2014, 177.)

Arvioitaessa henkilön kypsyttä päättää seksuaalisesta itsemääräämisoikeudestaan tulee huomioon ottaa osapuolten ikä, heidän henkinen ja ruumiillinen kehitys sekä elämäkokemus. Tekijän ja uhrin ikäerolla on merkitystä, kun arvioidaan osapuolten välistä kypsyyseroa. Uhrin ollessa 16-vuotias tulee tekijän olla noin kymmenen vuotta ja uhrin ollessa melkein kahdeksantoista vuotta tulee tekijän olla jo yli kymmenen vuotta vanhempi. Näiden edellä mainittujen asioiden lisäksi säännös edellyttää, että tekijä on käyttänyt törkeästi hyväksi uhrin kypsyttömyyttä. Tätä arvioidessa tulee ottaa huomioon uhrin ja tekijän välinen suhde ja se millaisessa muussa kanssakäymisessä he ovat olleet. Törkeästä uhrin kypsyttömyyden hyväksikäytöstä on kyse silloin, kun vanhempi henkilö erilaisin keinoin on houkutellut uhria seksuaalisen kanssakäymiseen ilman, että osapuolten välillä on ollut mitään aitoa kanssakäymistä. Aitoa kanssakäymistä voisi olla tilanteessa, jossa osapuolten välille on hiljalleen kehittynyt suhde, johon kuuluu myös seksuaalista kanssakäymistä, mutta nuori on aidosti ja vapaaehtoisesti saanut päättää seksisuhteen etenemisestä vanhemman osapuolen kanssa. (Ojala 2014, 178.)

3.2.4 Sairaus, vammaisuus tai muu heikkoudentila

Säännöksen 3 kohdassa on kyse sellaisesta uhrista, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa sekä hänen kykynsä puolustaa itseään tai kyky muodostaa tai ilmaista

tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt. Säännöstä voidaan soveltaa kaikkiin sellaisiin tapauksiin, jossa uhri on 16-vuotta vanhempi. (Ojala 2014, 178, 180.) RL 20:5,3:

”Henkilön, joka on hoidettavana sairaalassa tai muussa laitoksessa ja jonka kyky puolustaa itseään taikka muodostaa tai ilmaista tahtoaan on sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi olennaisesti heikentynyt.”

Tässäkin säännöksen kohdassa on keskeistä, että tekijä käyttää asemaansa hyväksi taivutelllessaan uhria seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tekijällä on jonkinlainen asema sairaalassa tai muussa laitoksessa ja tässä asemassa tapahtuu uhrin taivuttaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tämän lisäksi uhrin tulee olla sairaalassa tai muussa laitoksessa hoidettavana ja hänen kykynsä puolustaa itseään tai kyky ilmaista tai muodostaa tahtoaan on heikentynyt sairauden, vammaisuuden tai muun heikkoudentilan vuoksi. Uhri voi olla sairaalassa oikeastaan mistä tahansa syystä, mutta sairauden, vammaisuuden ja muun heikkoudentilan tulee olla sellainen, että se olennaisesti heikentää uhrin kykyä puolustautua tai ilmaista tahtoaan. Sairaus voi olla psyykinen tai fyysinen sekä vammaisuus voi olla ruumiillista tai henkistä.

Raiskauksen rikoslain 20 luvun 1 §:n säännöksessä tarkoitettu puolustuskyvytön henkilö on eri asia, kuin tämän säännöksen tarkoittama puolustuskyvytön henkilö. Seksuaalisen hyväksikäytön säännös edellyttää, että uhrin puolustuskyky on olennaisesti heikentynyt. Myös raiskauksen säännöksessä mainittu pelkotila ja muu avuton tila ovat eri asia, kun seksuaalisen hyväksikäytön säännöksessä mainittu muu heikkoudentila. Seksuaalisessa hyväksikäytössä muu heikkoudentila tarkoittaa tilannetta, jossa uhrin puolustuskyky ja tahdonmuodostuskyky on alentunut jostain muusta syystä kuin sairaudesta tai vammaisuudesta. Kyse voi olla esimerkiksi vahvan lääkityksen muodostamasta muusta heikkoudentilasta.

3.2.5 Uhrin erityisen riippuvainen asema tekijään nähden

Säännöksen 4 kohdassa on säädetty rangaistavaksi teot, jossa tekijä on taivutellut asemaansa hyväksikäyttäen seksuaaliseen kanssakäymiseen tai alistumaan seksuaalisen teon kohteeksi uhrin, joka on erityisen riippuvainen tekijästä. Säännös edellyttää myös, että riippuvuussuhteen väärinkäyttö on törkeää. (Ojala 2014, 180, 182) RL 20:5,4:

”Henkilön, joka on hänestä erityisen riippuvainen, käyttämällä törkeästi väärin tätä riippuvuussuhdetta tekijästä.”

Riippuvuussuhteen tulee olla merkittävä. Kysymykseen tulee hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi taloudellisten, henkisten ja käytännön avun tarpeesta johtuvat riippuvuussuhteet. Riippuvuussuhteen merkitystä arvioitaessa käytetään mittarina sitä, kuinka paljon suhteella on merkitystä uhrin elämän perusedellytyksille. Näitä perusedellytyksiä voivat olla esimerkiksi toimeentulo, asuminen, terveys tai muu vastaava keskeinen tarve.

Säännöksessä olennaista on myös, että erityistä riippuvuussuhdetta käytetään törkeästi hyväksi. Tämä tarkoittaa sitä, että taivutellussa uhria sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekkoon käytetään hyvin voimakkaasti hyväksi riippuvuuden perusteena olevaa seikkaa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekkoon taivutellaan viittaamalla työsuhteen jatkuvuuden vaarantumiseen. (Ojala 2014, 180–181.)

Tässä säännöksen kohdassa ei ole väliä teon rangaistavuuden kannalta tekopaikalla tai sillä, miten riippuvuussuhde on muodostunut. Rangaistavuus edellyttää, että kysymys on erityisestä riippuvuussuhteesta ja tätä on väärinkäytetty törkeästi. (Ojala 2014, 181–182.)

3.2.6 Seksuaalisen hyväksikäytön ja raiskauksen rangaistavuus

Seksuaalisen hyväksikäytön rangaistavuuden ala kulkee käsi kädessä raiskauksen lainsäädännöllisen ratkaisun kanssa. Tämänhetkisessä lainsäädännössä raiskaus edellyttää väkivallalla tai sillä uhkaamalla pakottaminen sukupuoliyhteyteen tai tiedottomuuden taikka puolustuskyvyttömyyden hyväksi käyttämistä. Keskustelua on käyty siitä, että raiskauksen uudessa lainsäädännössä uhrin suostumuksen puuttuminen sukupuoliyhdyksessä täyttää raiskauksen rangaistavuusvaatimuksen. Jos raiskauksessa päädytään tämänkaltaiseen lainsäädännölliseen ratkaisuun, jää pohdittavaksi, miten tämä vaikuttaa sellaisen seksuaalisen hyväksikäytön sääntelyyn, joka tapahtuu esimerkiksi vankilassa, koulussa tai muissa laitoso-suhteissa. Raiskauksen uuden säännöksen arvioinnin kohteena on, että milloin kysymys on pätevästä suostumuksesta ja milloin kysymys on ei pätevästä suostumuksesta. Tässä tapauksessa myös seksuaalisen hyväksikäytön sääntelyn sisältö tulee uudelleen arvioitavaksi. (Ojala 2014, 182–183.)

3.3 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Rikoslain 20 luvun 6 §:n mukaan 1 momentin mukaan lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön syyllistyy tekijä, joka koskettamalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekkoon. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistus on vähintään neljä kuukautta ja enintään kuusi vuotta. RL 20:6,1:

”Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.”

Ensimmäiseksi seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistö edellyttää, että teko kohdistuu alle 16-vuotiaaseen lapseen. Toisena edellytyksenä on, että lapselle tehdään seksuaalinen teko, tai lapsi saadaan ryhtymään tällaiseen tekoon. Kolmantena edellytyksenä on, että teko on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä. (Ojala 2012, 93.)

3.3.1 Lapsen ikä ja tietoisuus lapsen isästä

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistö edellyttää ensinnäkin, että teko kohdistuu alle 16-vuotiaaseen lapseen.

Mitä nuorempi ja kehittymättömämpi lapsi on, sitä enemmän voidaan seksuaalisen hyväksikäytön olettaa vahingoittavan lasta fyysisesti ja henkisesti. (HE 6/1997 vp.)

Rangaistava lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö edellyttää, että uhri on alle 16-vuotias lapsi ja tekijä on tietoinen, että hän kohdistaa seksuaalisen teon 16 vuoden suojaikärajaa nuorempaan lapseen. Jos tekijän voidaan katsoa ymmärtäneen lapsen olevan alle 16-vuotias olosuhteet ja lapsen kehitysvaiheen huomioon ottaen, ei esimerkiksi lapsen valheellinen ilmoitus omasta iästään poista tekijän tahallisuutta. (Ojala 2012, 89-90.)

Tahallisuusvaatimuksen asettama edellytys tekijän tietoisuudelle täyttyy, kun tekijä on tapausolosuhteiden, lapsen kehitysvaiheen tai muiden seikkojen perusteella ymmärtänyt tai tekijän on täytynyt ymmärtää lapsen olevan alle 16-vuotias. Tekijä syyllistyy lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, jos hän on epäillyt tai tiennyt lapsen olevan alle 16-vuotias. Teko on siten tahallinen, jos tekijä on epäillyt lapsen olevan alle 16-vuotias, mutta on suhtautunut siihen välipitämättömästi tai hyväksyvästi. (Ojala 2012, 90.)

3.3.2 Seksuaalinen teko

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön säännös edellyttää, että kyse on seksuaalisesta teosta. Seksuaalinen teko vaatii, että tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet ovat seksuaalisesti olennaiset. Seksuaalisen teon määritelmä ei vaadi sitä, että teossa mukana olevat henkilöt olisivat kiihottuneita tai hakisivat teollaan tyydytystä. Pienten lasten ollessa kyseessä seksuaaliselle teolle on ominaista, että se kohdistuu sukupuolielimiin tai muihin seksuaalisesti erityisen herkkiin kohtiin. (Ojala 2014, 77, 87.) RL 20:10:

”Seksuaalisella teolla tarkoitetaan tässä laissa sellaista tekoa, joka tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen.”

Seksuaalinen teko ei vaadi lainkaan fyysistä koskettelua, vaan pelkästään tekijän uhriin kohdistamat seksuaalisävytteiset puheet tai muut vastaavanlaiset vihjailevat puheet voivat täyttää seksuaalisen teon määritelmän. Seksuaalinen teko voi myös käsittää sukupuoliyhteyden ja masturboinnin katsomista sekä lapsen katselemista tai kuvaamista erilaisissa seksuaalisävytteisissä asennoissa alastomana tai muuten seksuaalisissa olosuhteissa. Seksuaalinen teko on kyseessä silloin, kun tekijä koskettelee uhrin sukupuolielimiä, mutta voi tulla kyseeseen myös silloin, kun tekijä koskettelee uhria johonkin muuhun kohtaan, kuten rintojen, pakaroiden ja reiden sisäpinnan alueelle. (Ojala 2012, 78.)

3.3.3 On omiaan -kriteeri

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistavuus edellyttää, että seksuaalinen teko on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä. Yleisesti voidaan sanoa, että lapsen kohdistunut seksuaalinen teko vahingoittaa aina lapsen kehitystä. Lapsesta ei välittömästi tai myöhemmin tarvitse löytää konkreettista kehittymisen vahingoittumista, vaan niin sanottu abstrakti vaara siitä, että teko vahingoittaa lapsen kehitystä riittää täyttämään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkitön. (Ojala 2012, 89.)

Esimerkiksi tilanne, jossa tekijä on lapsen nukkuessa kuvannut sekä kosketellut lapsen alaruumista ja sukupuolielimiä, on KKO 2010:52 ratkaisussa tuomittu lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Nukkuva lapsi ei ole ollut tekojen aikana tai välittömästi niiden jälkeen tietoinen tapahtumasta. Tekijän kannalta on ollut kumminkin sattumanvaraista ja ennalta arvaamatonta, että lapsi ei ole herännyt ja havainnut tekoa tai ettei lapsi ole saanut teosta tietoa jälkeensä. Tekijän menettely on ollut omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä.

3.4 Törkeän lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön säännöksen mukainen tunnusmerkistö edellyttää, että tekijä on sukupuoliyhteydessä alle kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa kuusitoista, mutta ei kahdeksatoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö arvioidaan törkeäksi, jos kohteena on lapsi, jolle rikos on iän tai kehitystason vuoksi omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa, rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten

tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi, ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. RL 20:7:

”Jos

1) tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka

2) lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa,

b) rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla tai

c) rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi,

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.”

RL 20:6,2:

”Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan myös se, joka on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa, jos rikos ei 7 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ole kokonaisuutena arvostellen törkeä. Lisäksi lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitaan se, joka menettelee 1 momentissa tai edellä tässä momentissa tarkoitettulla tavalla kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa.”

3.4.1 Sukupuoliyhteys

Sukupuoliyhteys on törkeän tekemuodon ensimmäinen ankaroittamisperuste. Rikoslain 20 luvun 7 §:ssä sanotaan, että: *”tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen...”* Sukupuoliyhteyden määritelmää on käsitelty tässä tutkimuksessa tarkemmin kohdassa 4.1.1.

Sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sukupuolielimeen kohdistuvaa seksuaalista tunkeutumista ja sukupuolielimellä tunkeutumista toisen kehoon. Suomen lainsäädännössä sukupuoliyhteyden määritelmä on säännelty tarkoin erityisessä määritelmäsäännöksessä. Tämä saattaa johtaa tulkintoihin, jossa sukupuoliyhteyteen rinnastettava teko ei johda kvalifiointiperusteen täyttymiseen. Tällaisissa tapauksissa ei törkeä tekemuoto tule välttämättä ollenkaan arvioitavaksi. Ruotsissa lapseen kohdistuvan sukupuoliyhteyden sääntely on erilainen. Ruot-

sin lainsäädännön mukaan sukupuoliyhteys lapsen kanssa tulee arvioitavaksi lapseen kohdistuvana raiskauksena. Ruotsissa rangaistavaa on sukupuoliyhteys ja teot, jotka ovat rinnastettavia sukupuoliyhteyteen. (Ojala 2012, 127.)

Suomen sukupuoliyhteyttä koskevan ankaroittamisperusteen tulkinnassa ensimmäinen ongelmakysymys on se, että tarkoitetaanko siinä ainoastaan tekijän suorittamaa sukupuoliyhdyntää vai myös sitä, että tekijä saa lapsen tunkeutumaan välineellä sukupuolielimeen. Toinen ongelmakysymys on se, että milloin sukupuoliyhteys on edennyt sukupuoliyhteydeksi asti. (Ojala 2012, 128.)

Ensimmäisen ongelmakysymyksen kohdalla ei ole tulkinnallista ongelmaa sen suhteen, jos tekijä tunkeutuu sukupuolielimellään lapseen vaginaalisesti, anaalisesti tai oraalisesti. Törkeän tekemuodon tulkinnallista ongelmaa ei myöskään aiheuta, jos tekijä tunkeutuu lapseen vaginaalisesti tai anaalisesti jollakin esineellä tai sormella. Näissä edellä mainituissa tilanteissa on selvää, että sukupuoliyhteys lapsen kanssa on toteutunut. Tilanteet, joissa tekijä saa lapsen tunkeutumaan lapsen omalla sormellaan tai jollakin esineellä lapsen omaan sukupuolielimeen tai tekijän sukupuolielimeen, ovat sukupuoliyhteyden määritelmän tulkinnan kannalta ongelmallisimpia. Tekijän katsotaan olevan ankaroittamisperusteen tarkoittamalla tavalla sukupuoliyhteydessä lapsen kanssa silloin, kun saa lapsen ottamaan tekijän sukupuolielimen suuhun tai tekijä ottaa lapsen sukupuolielimen suuhun. Tekijän voidaan katsoa olevan lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä myös silloin, kun tekijä saa lapsen työntämään sukupuolielimeensä jotakin. (Ojala 2012, 128.)

Korkeimman oikeuden päätöksessä 2005:54 tekijä oli työntänyt omaan penikseensä eli virtsaputkeensa tulitikkuja. Mainitussa tapauksessa tulitikut oli työntänyt tekijä itse omaan penikseensä, mutta tilanne voisi olla myös se, että tekijä olisi saanut uhrina olleen lapsen työntämään tulitikkuja tekijän penikseen tai lapsen omaan sukupuolielimeen. Onko tässä kyse sukupuoliyhteydestä? - Kysymys on kumminkin sukupuolielimeen kohdistuvasta tunkeutumisesta ja seksuaalisesta tunkeutumisesta. Tilanne on selkeämpi silloin, kun kyse on esimerkiksi siitä, että lapsi työntää jotain tekijän sukupuolielimeen, jolloin kyse on seksuaalisesta tunkeutumisesta toisen sukupuolielimeen. Miten tulisi arvioida tilanne, jossa seksuaalinen tunkeutuminen kohdistuu omaan sukupuolielimeen? Vaatiiko sukupuoliyhdyntän määritelmä tunkeutumisen toisen sukupuolielimeen? (KKO 2005:54.)

Toinen sukupuoliyhdyntän kannalta keskeinen ongelmakysymys on, että milloin teko on edennyt sukupuoliyhteyteen saakka. Määritelmäsäännös edellyttää tunkeutumista toisen kehoon. Tytön sukupuolielimen osalta voidaan määritellä sukupuoliyhteys tapahtuneeksi, kun

tunkeutuminen on edennyt ulkoisten synnytyselimien ohi. Oraalinen sukupuoliyhdyntä edellyttää, että tunkeutuminen tapahtuu miehen sukupuolielimellä, koska tämänkaltaisen tunkeutumisen voi tehdä vain peniksellä. Oraalisessa sukupuoliyhdyntässä riittävää voisi määritelmän mukaisesti olla se, että penis on edennyt huulien sisäpuolelle. Anaalisen tunkeutumisen ongelmakysymyksenä on, että riittääkö tunkeutumiseksi se, että penis on edennyt peräaukon sisäpuolelle vai täytyykö peniksen tunkeutua pidemmälle esimerkiksi sulkijalihaksen ohi. Nämä edellä mainitut asiat huomioiden voidaan todeta, että tytön sukupuolielimen koskettaminen tai peniksellä huuliin tai peräaukkoon kohdistunut koskettaminen ei ole sukupuoliyhteyttä. (Ojala 2012, 129.)

Ruotsissa ei myöskään sukupuoliyhdyntäksi katsota tekoa, jossa esimerkiksi penis on työnnetty lapsen pakaroiden väliin (NJA 2006, 221) tai tekoa, jossa tekijä oli nuollut tytön sukupuolielintä ja kosketellut sitä (NJA 2008, 1096).

3.4.2 Lapsen ikä

Rikoslain 20 luvun 7 §:n 2a-kohdan mukainen ankaroittamisperuste on se, jos lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa:

”a) kohteena on lapsi, jolle rikos lapsen iän tai kehitystason vuoksi on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa ”

Tulkinnassa merkityssä on lapsen iällä, tekijän iällä sekä tekijän ja lapsen välisellä ikäerolla. Merkitystä on myös tekotavalla. (Ojala 2012, 180.)

Hallituksen esityksessä (HE/1997 vp) mukaan seksuaalisen teon kohteeksi joutuneelle lapselle aiheutuu aina teosta henkistä ja ruumiillista vahinkoa. Henkistä ja ruumiillista vahinkoa aiheutuu sitä enemmän, mitä nuorempi ja kehittymättömämpi uhri on. (HE/1997 vp.)

Yksiselitteisesti ei voida sanoa tiettyä ikää, jolloin seksuaalisen teko olisi uhrille vähemmän tai enemmän vahingollista, vaan jokainen rikos vaatii aina tapauskohtaista harkintaa. Voidaan kumminkin olettaa, että useita vuosia suojaikärajaa nuoremmalle uhrille seksuaalisen teko aiheuttaa pahempaa vahinkoa eli säännöksen tarkoittamaa erityistä vahinkoa. Tekijän iällä on myös merkitystä, koska voidaan olettaa uhrin henkisen rasituksen olevan sitä kovempi, mitä vanhempi tekijä on suhteessa uhuriin. Esimerkiksi 50-vuotiaan teko aiheuttaa uhrille suurempia henkisiä ristiriitoja kuin 17-vuotiaan tekemä teko. (Ojala 2012, 130.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2002:52 katsottiin kvalifiointiperusteen täyttyvän, kun uhri oli ollut tekojen aikana 6–11-vuotias ja tekijänä oli lapsen isä. Isä oli saanut lapsen

houkuteltua hieromaan isän penistä suullaan ja käsillään. Isä oli kosketellut peniksellään lapsen emätintä siten, että hymenrenkas oli repeytynyt ja tämä oli aiheuttanut lapselle verenvuotoa emättimestä. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan lapsen ikä, tekotapa ja tekijän ja lapsen välinen ikäero huomioiden, teko on ollut omiaan aiheuttamaan uhrille erityistä vahinkoa. (KKO 2002:52.)

Rikoslain 20 luvun 7 §:n 2a-kohdan mukainen ankaroittamisperuste tulee sovellettavaksi uhreihin, jotka ymmärtävät heihin kohdistuneen seksuaalisen teon luonteen. Alle 4- tai 5-vuotiaat eivät lähtökohtaisesti ymmärrä vielä heihin kohdistuneen seksuaalisen teon luonnetta tai eivät osaa yhdistellä asioita tai niiden luonnetta jälkeenpäin. Siksi tämä säännös ei lähtökohtaisesti tule sovellettavaksi kovin nuoriin lapsiin. Säännöksen kohta voi tulla sovellettavaksi, kun teko on kohdistunut yli 5- tai 6-vuotiaaseen. Nuoremman lapsen kohdalla teon luonteen tulee olla enemmän seksuaalinen ja siihen tulee liittyä esimerkiksi koskettelua sukupuolielimien alueelle. Murrosiän kynnyksen on katsottu olevan erityisen kriittinen ikävaihe lapsen seksuaaliselle kehitykselle, joten noin 10-13 vuotiaalle uhrille seksuaalisen teon on katsottu aiheuttavan erityistä vahinkoa. (Ojala 2012, 131.)

Säännöksessä huomiotavaksi tulee myös lapsen kehitystaso. Kehitystason arviointi mahdollistaa tulkinnan, jossa lapsen iän sijaan arvioidaan lapsen kehitystasoa. Kehitystason mukaisessa arvioinnissa ainoana rajoittavana kriteerinä on, että rikos on aiheuttanut lapsen kehitystaso huomioiden erityistä vahinkoa. Lähtökohtaisesti tätä säännöstä sovelletaan tilanteeseen, jossa lapsen kehitystaso on hänen ikäänsä nähden alhainen. Esimerkiksi jos 15-vuotiaan kehitystaso on hänen ikäänsä nähden alhainen, voi seksuaalinen teko aiheuttaa hänelle säännöksessä tarkoitettua erityistä vahinkoa. (Ojala 2012, 132.)

3.4.3 Nöyryyttävä tekotapa

Rikoslain 20 luvun 7 §:n 2b-kohdan mukainen ankaroittamisperuste on se, että rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla.

Hallituksen esityksessä (HE 6/1997) tekotavan nöyryyttävyyttä ei ole kovinkaan tarkasti määritelty. Kyseisessä hallituksen esityksessä todetaan, että nöyryyttävää tapaa arvioitaessa otetaan huomioon teko-olosuhteet kokonaisuudessa. Asiassa ei siis huomioida pelkästään sukupuoliyhteyden ja seksuaalisen teon suorittamistapaa. (HE 6/1997.)

Nöyryyttäväksi tavalla tehdyksi seksuaaliseksi hyväksikäytöksi voidaan luokitella tilanteet, joissa uhri on päihtynyt ja hyväksikäyttö tapahtuu sivullisten nähden. Nöyryyttäväksi tavaksi voidaan arvioida myös tilanne, jossa uhri kuljetetaan johonkin hyväksikäyttöä varten sopivaan paikkaan tai vieraaseen ympäristöön. Nöyryyttävällä tavalla tehty teko on myös silloin,

kun tekijöitä on useita ja he vuoroin hyväksikäyttävät uhria. Nöyryyttävällä tavalla tehty teko on myös silloin, kun hyväksikäytettäviä lapsia on useita ja seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuu samanaikaisesti useampaan lapseen. Hyväksikäyttötilanteen tallentaminen ja lapsen tietoisuus tallentamisesta on myös yksi teon nöyryyttävyyttä lisäävä tekijä. Nämä edellä mainitut tilanteet ovat esimerkkejä sellaisista tekotavoista, joissa arvioitavaksi voi tulla nöyryyttävällä tavalla tehdyn teon ankaroittamisperusteet. Kokonaisarvioinnissa teko-olosuhteiden merkitys kumminkin määrittää sen, onko teko tehty erityisen nöyryyttävällä tavalla. (Ojala 2012, 132-133.)

Vaikka teko ei sisältäisi sukupuoliyhteyttä voi teko olla tekomuodoltaan törkeä. Esimerkiksi tilanne, jossa 14-vuotias lapsi on saanut jostain päihteitä käyttöönsä ja päihtynyt. Lapsen osittain tuntemat, iältään noin 3-6 vuotta vanhemmat henkilöt ottavat lapsen auton kyytiin ja kuljettavat lapsen syrjäiseen paikkaan, jossa käyttävät lasta seksuaalisesti hyväksi. Kyseinen tilanne täyttää kiistatta nöyryyttävän tunnusmerkistön. (Ojala 2012, 133.)

Ruotsissa törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ankaroittamisperusteena ovat tilanteet, joissa useampi henkilö loukkaa lasta tai ottaa muulla tavalla osaa tekoon. Ruotsin lainsäädännön mukaan ankaroittamisperusteena huomioidaan myös tekotapa, lapsen alhainen ikä tai jos teko on ollut jostain muusta syystä erityisen häikäilemätön tai raaka. (Ojala 2012, 133.)

3.4.4 Lapsen tekijää kohtaan tunteinen erityinen luottamus

Rikoslain 20 luvun 7 §:n 2c-kohdan mukainen ankaroittamisperuste on se, että rikos on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle hänen tekijää kohtaan tuntemansa erityisen luottamuksen tai muuten tekijästä erityisen riippuvaisen asemansa vuoksi.

Hallituksen esityksen mukaan lapselle on erityisen vahingollista tulla läheisen ihmisen hyväksikäyttämäksi. Tilanne, jossa lapsi on tuntenut tekijää kohtaan erityistä luottamusta tai on erityisen riippuvainen tekijästä, on omiaan aiheuttamaan lapsessa vaikeita ristiriitoja ja siten hyvin pitkäaikaista vahinkoa. Törkeän hyväksikäytön 2c-kohdan tekijällä tarkoitetaan yleensä lapsen vanhempia, joihin lapsi tuntee yleensä luottamusta ja on riippuvaisessa asemassa. Vanhempien omaan lapseensa kohdistunut seksuaalinen hyväksikäyttö täyttää yleensä kaksi kvalifiontiperustetta: Luottamuksen ja riippuvuuden. Lapsen voidaan yleensä aina katsoa luottavan vanhempiinsa ja riippuvuussuhdetta arvioidaan lapsen ikä huomioiden. Säännöksen riippuvaisesta asemasta on kyse silloin, kun lapsi on tekijän päivittäisen huolenpidon varassa, eikä tule toimeen ilman tekijän päivittäistä huolenpitoa. Lapsen isovanhemmat voivat olla hyvin samankaltaisessa suhteessa lapseen, kun lapsen vanhemmat. Lapsi

tuntee isovanhempiensa usein erityistä luottamusta ja lapsi voi olla riippuvaisessa asemassa isovanhempiensa nähden, jos lapsi on esimerkiksi isovanhemmallaan hoidettavana. Kodin ulkopuolinen henkilö voi myös täyttää tämän kohdan kriteerit, jos lapsi on henkisesti sitoutunut tähän henkilöön tai muun vakaumuksen huomioon ottaen, on riippuvainen tästä henkilöstä. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi harrastuksen tai tiiviin uskonnollisen yhteisön kautta, jossa lapsi on erityisen riippuvainen jostain vanhemmasta henkilöstä. (Ojala 2012, 134-136.)

3.4.5 Kokonaistörkeysvaatimus

Törkeän tekemuodon täytyminen edellyttää kvalifointiperusteen täyttymisen lisäksi, että teon tulee olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä (HE 66/1998 vp, 19). Kokonaistörkeysarvostelu edellyttää kokonaisharkintaa. Kokonaisharkinnassa tulee punnita asioita kokonaistörkeyden puolesta ja kokonaistörkeyttä vastaan. (Matikkala 2006, 241-243.)

Kokonaistörkeyttä arvioidessa apuvälineineinä käytetään ensinnäkin kvalifointiperusteita. Säännöksessä on katsottu, että jos rikos täyttää kaksi kvalifointiperustetta, on rikoksen kokonaistörkeys suuri. Rikoksen kokonaistörkeyttä lisää olosuhteet ja rangaistuksen mittaamisen koventamis- ja lieventämisperusteet. Olosuhteilla voi olla merkitystä kokonaistörkeyttä arvioidessa, vaikka olosuhteet eivät ole alun perin riittäneet kvalifointiperusteiksi. (Ojala 2012, 136.)

Törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä teon kokonaistörkeysarvostelulla on erityistä merkitystä, koska törkeän tekemuodon kvalifointiperusteet eivät juurikaan ota huomioon sitä, minkälaisesta teosta on kysymys. Esimerkiksi sukupuoliyhteys kvalifointiperusteena ei ota lainkaan huomioon sitä, millaisesta teosta on kysymys. Tämän vuoksi törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön kokonaistörkeysarvostelussa tulee huomioida tekijän ja lapsen iät, tekoon taivuttelu, muu epäasianmukainen vaikuttaminen ja teko-olosuhteet. (Ojala 2012, 136.)

3.4.6 Yhteenvedo

Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistussäännön on hyvin tulkinnanvarainen ja vaatii soveltajaltaan paljon. Tunnusmerkistön tulkinta ja arviointi eivät ole yksiselitteisiä tai yksinkertaisia. Tunnusmerkistön arvioinnissa otetaan huomioon monta asiaa ja seikkaa, jotka liittyvät tekijään, uhriin, tekoon ja tekotapaan. (Ojala 2012, 139.)

Sukupuoliyhteys on uhrille erityisen vahingoittava tekotapa ja se on säädetty yhdeksi törkeän tekotavan ankaroittamisperusteeksi. Lainsäädännön tulkinnan kannalta olisi selkeintä,

jos sukupuoliyhteys lapsen kanssa olisi säädetty omaksi rikoksekseen. Nykyisessä lainsäädännössä lapseen kohdistunut sukupuoliyhteys, joka ei sisällä pakottamista tai väkivalalla uhkaamista, tulee käsiteltäväksi törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön säännöksen kautta. (Ojala 2012, 139.)

4 NYKYPÄIVÄN TEKNOLOGIA JA SEKSUAALIRIKOKSET

Vuoden 2013 lapsiuhritutkimuksessa tarkasteltiin seksuaalisia tekoja sähköisten viestimien välityksellä. Tytöistä 16 % ja pojista 7 % oli kokenut seksuaalista häirintää ja ehdottelua internetissä. 3 % tytöistä ja 2 % pojista olivat saaneet alastonkuvia tuntemattomilta ja kokee- neet alasti esiintymistä webkameralle. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä tämä luku oli 15 % ja pojista 5 %. Jopa viidennes 9-luokkalaisista tytöistä oli kokenut seksikkäiden kuvien pyytä- mistä. (Fagerlund, 2014)

Ruotsissa on tehty tutkimus, joka on mitannut 16-22 vuotiaiden nuorten vapaaehtoisesti ja sähköisesti tehtyjä seksuaalisia. Tämän tutkimuksen mukaan, joka viides eli 21 % ruotsa- laisnuoresta kertoi esiintyneensä vapaaehtoisesti seksuaalisesti tai lähettäneensä seksuaalisia kuvia sähköisesti. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan yleisin seksuaalisen käyttäytymi- sen muoto verkossa oli itsensä paljastaminen webkameran tai puhelimen välityksellä. Tätä kertoi tehneensä 12–16 % tutkimukseen osallistuneista nuorista. 9-11 % tutkimukseen osal- listuneista ruotsalaisnuorista olivat lähettäneet kuvia ja videoita siten, että olivat osittain tai kokonaan riisuuntuneita. (Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, Oikeusministeriö, 2020)

Krimo on tuottanut oikeusministeriölle tutkimuksen, jossa tarkasteltiin 483 kappaletta vuo- sina 2017–2018 käräjä- ja hovioikeuden antamia lainvoimaisia lapsiin kohdistuvia seksuaa- lirikoksien tuomioita. Näistä teoista 31 % tapahtui ilman fyysistä läsnäoloa ja näistä suurin osa on tapahtunut internetissä. Kokonaan internetissä tapahtuneita rikoksia oli 16 % kaikista vuoden 2017- 2018 tutkimuksessa tutkituista teoista. Puolessa tapauksista, joissa tekijän ja uhrin ensimmäinen kontakti tapahtui internetissä, itse teko tapahtui myös verkon välityk- sellä. Yhtään internetissä tapahtunutta seksuaalista hyväksikäyttöä ei tuomittu törkeänä te- komuotona, koska kaikki törkeänä tuomituista teoista sisälsivät koskettelua. (Seksuaaliri- koslainsäädännön kokonaisuudistus, Oikeusministeriö, 2020)

Nykypäivän teknologian takia vaara seksuaalirikosten täyttymisestä internetissä käytävien keskustelujen aikana on mahdollista. Esimerkiksi Web-kameran avulla saa nopeasti yhtey- den uhriin ja mahdollistaa kuvan sekä äänen kanssa tapahtuneen seksuaalisen kanssakäymi- sen. Tämän vuoksi nykypäivänä internetissä tekijän tekemä ehdotus seksistä alle kuuttatoista vuotta nuoremmalle, voi täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksen, jos tekijällä on ollut mahdollisuus hyödyntää video- tai kuvayhteyttä. Tämänkaltainen tilanne on esimer- kiksi silloin, kun tekijä ja lapsi ovat yhteydessä toisiinsa videoyhteyden välityksellä. Tekijä

saa lapsen riisuuntumaan kameran edessä ja voi vain katsella riisuuntuvaa lasta. Tekijä voi myös masturboida samalla, kun lapsi riisuuntuu. (Ojala 2012, 95, 97-98.)

Teko, jossa tekijä ja lapsi ovat video- ja ääniyhteydessä toisiinsa ja tekijä saa lapsen riisuuntumaan, tekijä itse riisuuntuu taikka molemmat riisuuntuvat ja tekijä vain katselee tai masturboi katsellessaan riisuuntuvaa lasta, on seksuaalinen teko. Hallituksenesityksessä (HE 6/1997) on sanottu, että seksuaalisesti olennaisesta teosta on kysymys tekijän houkutellessa lapsi katsomaan masturbointia tai sukupuoliyhdyntää tai niitä kuvaavia filmejä. Rangaistavaksi tulee myös tilanne, jossa tekijä saa lapsen esimerkiksi ryhtymään masturboimaan tekijää. Samalla tavalla rangaistavaa on myös, jos tekijä saa lapsen masturboimaan itseään tekijän katsellessa. (Ojala 2012, 98, HE 6/1997 vp.)

Epäselvyyttä ei ole siitä, etteikö videoyhteyden välityksellä tapahtuva lapsen ja tekijän yhteydenpito sekä sen aikana tapahtuvat teot voisi tulla arvioiduksi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. Hallituksen esityksessä (HE 282/2010 vp) on todettu, että lapsen seksuaaliseen tai törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön voidaan syyllistyä muutenkin kuin lapsi tapaamalla. Rikoksentekeijä voi syyllistyä tällaisiin rikoksiin olemalla kuvayhteydessä lapseen internetissä. (Ojala 2012, 98-99, HE 282/2010 vp s. 107.)

Siinä vaiheessa, kun tekijä saa lapsen riisuuntumaan videoyhteyden aikana tekijän nähden, täyttyy tunnusmerkistön edellyttämä seksuaalinen teko. Tällainen teko voi vahingoittaa lapsen kehitystä lapsen iästä riippumatta. Erityistä merkitystä ei ole sillä, onko lapsi 7- vai 15-vuotias. Seksuaalinen teko on kyseessä myös silloin, kun tekijä itse riisuuntuu videoyhteyden aikana lapsen katsellessa ja siten myös tämä esimerkki täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön. Teko on helpompi arvioida lapsen seksuaaliseksi hyväksikäyttöksi, jos tekijänä olevan miehen sukupuolielin on erektiossa. Tällaiset edellä mainitut videoyhteyden välityksellä tapahtuneet seksuaaliset yhteydenpidot tulevat arvioitavaksi lapsen seksuaalisen hyväksikäyttönä. Rajoitussäännös rajaa ulkopuolelle vain sellaiset tapaukset, joissa tekijän ja lapsen välinen ikäero ei ole suuri. (Ojala 2012, 99.)

Timo Ojala arvioi kirjassaan (2014, 99), että tekijän tai lapsen masturbointi videoyhteydenpidon aikana ei ole sukupuoliyhteyttä ja siksi ei voi täyttää törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöä. Tässä ei oteta kantaa siihen millä tavalla masturbaatio tapahtuu.

5 AJANTASAISEN RIKOSLAIN TULKINTA SEKSUAALIRIKOKSISSA

5.1 Lainsäädännön haasteet digitaalisissa seksuaalirikoksissa

Tutkimukseen on haastateltu asiantuntijana Helsingin poliisilaitoksen seksuaalirikostutkinnan rikoskomisario Saara Asmundelaa ja kihlakunnan syyttäjä Yrjö Reenilää. Saara Asmundelan mukaan yhä enenevässä määrin seksuaalirikoksiin liittyvät yhteydenotot ja osa seksuaalirikoksista siirtyvät sosiaaliseen mediaan digitaaliseen ympäristöön. Seksuaalirikosten tunnusmerkistössä ei olla otettu huomioon digitaalisessa ympäristössä tapahtuvia tekoja, koska Suomen lainsäädäntö on ajalta, jolloin ei ollut sosiaalista mediaa tai ainakaan lainsäätäjä ei ole tietoinen sosiaalisen median tai digitaalisen maailman mahdollisuuksista.

Digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan raiskauksen ja lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön ongelmakohta liittyy Saara Asmundelan mielestä sukupuoliyhteyden määritelmään, etenkin lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevassa lainsäädännössä, jossa sukupuoliyhteys on yhtenä törkeän tekemuodon kvalifiontiperusteena. Digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan raiskauksen tunnusmerkistön tulkinta sukupuoliyhteyden osalta on yksinkertaisempaa kuin törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä. Tämä johtuu siitä, että raiskauksen tunnusmerkistöön on kirjattu: *”Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen”* kun taas törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöön on kirjattu: *”Tekijä on sukupuoliyhteydessä”*.

”No kyllä toi raiskauksen tunnusmerkistön mukainen muotoilu jättää enemmän tulkinnanvaraa siihen eli se myös mahdollistaa sellaisen tulkinnan, että se sukupuoliyhteys toteutuu sen uhrin ja jonkun kolmannen henkilön välillä tai uhri kohdistaa itse itseensä sen penetraation. Mutta sitten toi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekemuodon tunnusmerkistössä käytetty muotoilu on paljon ahtaampi eli siinä sen tekijän täytyy itse olla sukupuoliyhteydessä.”

Saara Asmundelan mukaan tekijää koskevan lainsäädännön tulkinta mahdollistaa raiskauksen tunnusmerkistön täyttymisen digitaalisessa ympäristössä ilman, että osapuolet ovat fyysisesti läsnä toistensa kanssa.

”Aika hyvin kaikki väkivallalla tai muulla uhkaamalla aikaansaadut seksuaalisetteot pystytään sovittamaan tähän tunnusmerkistöön. Ja jopa tuo raiskaus tunnusmerkistö. Jos joku on saanut esimerkiksi haltuun toisesta intiimejä kuvia aikaisemman viestittelyn aikana ja sitten uhkaa niiden julkistamisella, jollei tää toinen osapuoli sitten tee jotain, tuota tyypillisesti uutta sellaista materiaalia. Nii siinä, jos sitten tapahtuu sukupuoliyhteys eli tunkeutuminen

sitten emättimeen tai peräaukkoon niin sitten se raiskaustunnusmerkistön raameihin kyllä mahtuu.”

Raiskauksen tunnusmerkistö täyttyy digitaalisessa ympäristössä tietenkin myös lapsen osalta, jos lapsi on rikoslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti pakotettu sukupuoliyhteyteen väkivallalla tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa tai 3 momentin mukaisesti muulla uhkauksella pakotettu sukupuoliyhteyteen. Raiskauksen tunnusmerkistö ei täyty, jos lasta on vain painostettu tai kehotettu sukupuoliyhteyteen. Esimerkiksi jos lapsi tekijän kehottamana tai painostamana työntää jonkin esineen itseensä vaginaalisesti tai anaalisesti, ei tekijää voida rangaista raiskauksesta. Kysymykseen ei tule myöskään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeä tekemuoto, jos törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä sukupuoliyhteyden määritelmä tulkitaan siten, että se vaatii vaginaalisen tai oraalisen tunkeutumisen tapahtuvan fyysisesti tekijän toimesta. Jos laintulkinta on edellä mainitun kaltainen eli sukupuoliyhteyden ei voida katsoa tapahtuvan siten, että lapsi on välillinen tekijä itseensä kohdistuvaan rikokseen, tekijää rangaistaan vain lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Saara Asmundelan mielestä tämä voi asettaa lapset ja aikuiset eriarvoiseen asemaan.

”No kyllä se voi asettaa. Niissä tapauksissa, joissa se teko tapahtuu uhkaamalla joko raiskaus pykälän ykkös momentin mukaisella tavalla eli väkivallalla tai väkivallan uhkauksella tai kolmos momentin mukaisella uhkauksella eli jollain muulla, kun väkivallalla, niin silloinhan sitä raiskaus tunnusmerkistöä voidaan soveltaa myös lapseen eli siinä mielessä se eriarvoisuus ei vielä muodostu. Mutta sitten kun mietitään niitä tekemuotoja, jossa lapseen kohdistuu hyväksikäyttöä digitaalisesti esimerkiksi jonkun videoyhteyden avulla ja siinä ei ole sitä uhkausta, mutta se lapsi painostetaan muulla tavoin siihen sukupuoliyhteyteen, niin siinä se on hieman ongelmallinen, jos se ei täytyä sitä törkeän hyväksikäytön määritelmään.”

Kihlakunnan syyttäjä Yrjö Reenilä näkee muutostarpeita seksuaalirikosten lainsäädännössä. Kaikista yksinkertaisempaa Yrjö Reenilän mielestä olisi, jos digitaalisesti tapahtuvat seksuaalirikokset olisivat osa lainsäädäntöä.

” No kaikkien selvintä olisi, että se lukisi siinä tunnusmerkistössä tai todettais siellä lakien esitöissä jotenkin. Mut mun mielestä olis selvintä, että se lukis siel: tai jotakin välinettä käyttäen saa lapsen tekemään itselleen jotakin sellaista. Sitten siinä ei tarvitsisi oikeudenkäynnissä mieltä, mahdollisesti korkeimpaan oikeuteen asti, että miten tää sanamuoto nyt taipuu, että perusteluissa on ehkä esitetty näin, mut sanamuoto ei kummiskaan toimi. Ihan niinku jossain sukupuoliyhteyden määritelmässä, aikoinaan, kun uhri otti miehen siittimen suuhunsa niin

sitä lakia muutettiin sit sen jälkeen, kun korkein oikeus katsoi, että se ei ollu sukupuoliyhteys, kun siinä puhuttiin tunkeutumisesta. Mun mielestä se on kaikkein selkein ja varmin tapa.”

Yrjö Reenilä tulkitsee myös raiskauksen tunnusmerkistön sanamuodon ”Joka pakottaa..” ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön sanamuodon ”Tekijä on sukupuoliyhteys..” vaikuttavan siihen, että sukupuoliyhteyden määritelmä tulkitaan eri tavalla raiskauksessa ja törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä. Raiskauksessa tekijän ei tarvitse itse olla sukupuoliyhteys, vaan hän voi esimerkiksi pakottaa toisen henkilön olemaan sukupuoliyhteys kolmannen osapuolen kanssa. Törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön tulkinnan mukaan tekijän tulisi olla se, joka on sukupuoliyhteys. Yrjö Reenilä kokee tämän tulkinnan ongelmalliseksi, koska pientä lasta ei välttämättä tarvitse uhata millään tavalla, että lapsi suostuu sukupuoliyhteyteen.

”Siinä on se ero, että toi raiskaukses: Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen, - hänen ei tarvitse olla se sukupuoliyhteydes oleva. Vaan hän voi pakottaa sen henkilön jonkun toisen kans sukupuoliyhteyteen, nii sillo häntä rangaistaan raiskaajana. Kun taas toi lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistö, joka on sukupuoliyhteys lapsen kanssa, niin sitten hänen pitäis olla se. Nykyraiskauksen tunnusmerkistö perustuu väkivallalla uhkaamiselle tai sen käytölle ja ei pientä lasta välttämättä tarvitse uhata millään tavalla.”

Yrjö Reenilän mukaan on mahdollista, että törkeä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistö voi toteutua myös videoyhteyden välityksellä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa tekijä on vain kehottanut tai painostanut lasta työntämään jonkin esineen itsensä sisälle vaginaalisesti tai anaalisesti ja kuvaamaan tämän videolle tai tekijä katselee tekoa videoyhteyden välityksellä. Tämä tilanne ei täytä raiskauksen tunnusmerkistöä, mutta Yrjö Reenilän mukaan tätä tilannetta voitaisiin tulkita niin, että lapsi on välillinen tekijä itseensä kohdistuneeseen rikokseen eli tekijä olisi lapsen kanssa sukupuoliyhteys.

”Jos ei siinä pystytä näyttää, että se on sillä väkivallalla uhkaamalla tai muuten saanut, toteuttanut sen sukupuoliyhteyden tai sitten että hän on jotenkin ollu siellä tietokoneen pääs pelkotilas. Mut ne täytyy sit yrittää selvittää tutkinna. Ja mun mielestä, mä lähtisin siitä välillisen tekemisen kautta ja yrittäisin saada sitä kvalifioituu tekemuotoo, et on niin nuori ja niin edelleen. Ja vaikka hän kohdistaa sen itseensä, eikä johonkin toiseen. Mä en oo koskaan itse aatellu, että lähtisin syyttää, mut nyt kun oon keskustellu kollegoiden kanssa, niin ilman muuta se täytyy mun mielestä kokeilla.”

5.2 Sukupuoliyhteys

Saara Asmundela ja Yrjö Reenilän haastatteluista ilmeni sukupuoliyhteyden määritelmän tulkinnan haastavuus. Sukupuoliyhteyden määritelmän tulkinta aiheuttaa vaikeuksia etenkin sellaisissa tilanteissa, joissa lapsi tekee itse itselleen seksuaalisen teon laittamalla sisälleen jonkin esineen tekijän kehottamana, ohjaamana tai painostamana osapuolten ollessa videoyhteyden välityksellä kontaktissa toisiinsa.

Ongelmana on, että sukupuoliyhteyden määritelmä ei ole yksiselitteistä, vaan lainsäädäntö on kirjavaa ja tulkinnanvaraista. Esimerkiksi korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan 2018:70 arvioinut rikoslain 20 luvun 10 §:n mukaisen sukupuoliyhteyden edellytyksiä.

Tässä tapauksessa tekijä on käynyt 15-vuotiaan lapsen kanssa internetissä seksuaalissävytteisiä keskusteluja. Tekijä oli ehdottanut lapselle tapaamista ja kertonut haluavansa olla tämän kanssa sukupuoliyhteydessä. Lapsi oli kieltäytynyt tapaamisesta. Tekijällä ei ollut lapsen osoitetietoja. Tekijää syytettiin törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yrityksestä. Perusteena tässä oli se, että hän oli yrittänyt saada alle 16-vuotiaan lapsen ryhtymään kanssaan sukupuoliyhteyteen. Ratkaisussa korkein oikeus on todennut, että törkeän lapsen seksuaalinen hyväksikäytön tunnusmerkistön täyttävä seksuaaliteko olisi nyt kyseessä olevassa tapauksessa ollut rikoslain 20 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetyn mukainen sukupuoliyhteys kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen kanssa. Tässä korkeimman oikeuden ratkaisussa sukupuoliyhteyden määritelmä rikoslain 20 luvun 10 §:ssä tunnusmerkistön täyttävän teon edellyttämällä tavalla vaatii sitä, että lapsi ja tekijä kohtaavat fyysisesti toisensa.

Tässä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisussa 2018:70 on kumminkin kyse täysin erilaisesta asiayhteydestä, kun siitä, että tekijä videoyhteyden välityksellä kehottaa tai painostaa lapsen työntämään jonkin esineen tai esimerkiksi sormen itsensä sisälle vaginaalisesti tai anaalisesti. Kyseisessä ratkaisussa on ollut kyse siitä, olisiko sukupuoliyhteys toteutunut tavattaessa. Ennakkoratkaisussa ei ole lainkaan perusteltu sitä, olisiko jossain tilanteessa syytä pohtia sukupuoliyhteyden määritelmää toisin. Tässä ennakkoratkaisussa korkein oikeus on todennut, että sukupuoliyhteyden määritelmä edellyttää, että tekijä ja lapsi kohtaavat fyysisesti toisensa, mutta tätä ei ole perusteltu millään tavalla.

Hallituksen esityksessä 6/1997 ei olla myöskään todettu, että henkilöiden on oltava fyysisesti kosketuksissa toisiinsa, että sukupuoliyhteyden määritelmä täytyisi. Myöskään sukupuoliyhteyden määritelmäsäännöksessä (RL 20:10,1) ei ole vaatimusta osapuolten fyysisestä koskettamisesta.

Seksuaalirikoksista kirjoitetusta oikeuskirjallisuudesta ei saa todellista varmuutta sukupuoliyhteyden määritelmän täyttymisestä videoyhteyden välityksellä. Esimerkiksi oikeuskirjallisuudessa (Ojala 2012, 99) on todettu, että web-kameran välityksellä tapahtuva seksuaalinen yhteydenpito tulee arvioitavaksi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä, mutta tekijän tai lapsen masturbointi yhteydenpidon aikana ei ole sukupuoliyhteyttä. Tällainen tilanne ei siten sellaisenaan ole törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ankaroitamisperuste eli sukupuoliyhteys. Tässä kappaleessa Ojala ottaa vain kantaa tekijän ja lapsen väliseen masturbaatioon. Tilanne on erilainen siinä tapauksessa, jossa tekijä kehottaa, painostaa tai antaa ohjeet lapselle, miten tämän tulee toimia ja nimenomaisesti siitä, että lapsen täytyy tunkea esine omaan sukupuolielimeensä. Kirjassaan Ojala tuokin esille seuraavaa: *”Miten täytyy tulkita tilannetta, jossa tekijä saa lapsen tunkeutumaan sormella tai esineellä omaan sukupuolielimeensä. Tekijän voidaan katsoa olevan lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä myös sellaisessa tilanteessa, jossa tekijä saa lapsen työntämään omaan sukupuolielimeensä jotakin.”* (Ojala 2012, 128.)

Myös oikeuskirjallisuudessa (Hinkkanen 2009, 16-17) on otettu kantaa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tulkinnanvaraisuuteen ja sukupuoliyhteyden määrittelyjen haastavuuteen: *”Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn näkökulmasta sukupuoliyhteyden määritelmä voidaan pitää jossakin määrin ongelmallisena. Määritelmä on ilmeisesti laadittu lähinnä raiskausrikoksia silmällä pitäen. Lain tavoitteiden kannalta tekojen arvioinnissa tulisi olla olennaista lähinnä se, että lapsen toimet kohdistuvat rikoksen tekijän sukupuolielimeen tai lapsi toteuttaa ne omalla sukupuolielimellään.”*

Ruotsin brotssbalken 6 luvun 4 §:n määritelmän mukaan sukupuoliyhteys lapsen kanssa tulee rangaistavaksi lapseen kohdistuvana raiskauksena. Ruotsin lainsäädännössä rangaistavaa on sukupuoliyhteys ja teot, jotka rinnastuvat sukupuoliyhteyteen:

”En annan sexuell handling som med hänsyn kränkningens art och omsständigheterna i övrigt är jämförling med samlag.”

Ruotsissa sukupuoliyhteyteen rinnastettava teko on esimerkiksi sormen työntäminen lapseen anaalisesti. Tällaista tekoa ei Suomessa katsota sukupuoliyhteydeksi, eikä siten täytä rikoslain 20 luvun 7 §:n 1 kohdan kvalifiointiperustetta. (Ojala, 2012, 128.)

Sukupuoliyhteyden käyttäminen kvalifiointiperusteena aiheuttaa ongelmia myös sellaisessa tilanteessa, jossa esimerkiksi 26-vuotias mies on ollut sukupuoliyhteydessä 15-vuotiaan työn kanssa ja he molemmat kertovat, että kysymys on parisuhteesta ja sukupuoliyhteys on perustunut vapaaehtoisuuteen. Tällainen teko ei välttämättä täytä rikoslain 20 luvun 7 §:n 1

kohdan kvalifiointiperustetta. Tällainen teko täyttää kumminkin rikoslain 20 luvun 6 §:n 2 momentin mukaisen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön. (Ojala, 2012)

Samanlainen sukupuoliyhteyden rangaistavuuden tulkinnan haaste on myös Ruotsin lainsäädännössä. Högsta Domstolen on arvioinut, että 26-vuotiaan tekijän ja 13 vuotta 10 kuukautta vanhan lapsen välinen vapaaehtoisuuteen perustunut ja parisuhteessa tapahtunut sukupuoliyhteys ei täytä lapsen raiskauksen tunnusmerkistöä, vaan tulee arvioitavaksi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä. (Dahlström, 2011, 159)

5.3 Välillinen tekijä törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä

Sukupuoliyhteyden toteutuminen osapuolten kesken videoyhteyden välityksellä edellyttää, että lapsen katsotaan olevan välillinen tekijä rikoksessa, joka on kohdistunut häneen itseensä.

Rikoslain 5 luvun 4 §:n mukaan tekijänä tuomitaan se, joka on käyttänyt välikappaleena toista, jota ei voi rangaista siitä rikoksesta syntyneen vastuun edellytyksiin liittyvistä syistä:

”Tekijänä tuomitaan se, joka on tehnyt tahallisen rikoksen käyttäen välikappaleena toista, jota ei voida rangaista siitä rikoksesta syntyneen vastuun edellytyksiin liittyvästä syytä.”

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus on todennut tuomiossaan 16.10.2020 20/101985, ettei tekijän saadessa asianomistaja työntämään esineen sisäänsä tapahdu sukupuolielimeillä tehtävää seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon, eikä myöskään muuta tunkeutumista toisen kehoon, koska asianomistaja laittaa esineen itse omaan sukupuolielimeensä. Kärjäoikeus on todennut, että asianomistajat eli välikappaleet eivät ole tehneet itselleen mitään rikosta. He ovat työntäneet sukupuolielimeensä erinäisiä esineitä. Tämä ei täytä Kärjäoikeuden tulkinnan mukaan minkään rikoksen tunnusmerkistöä, vaikka työntäminen onkin tapahtunut tekijän kehotuksesta. Kärjäoikeuden mukaan, jotta asiaa voitaisiin arvioida välillisen tekemisen kautta, olisi asianomistajan tullut syyllistyä johonkin rikokseen, joista heitä ei voisi kumminkaan syntyneen vastuun edellytyksiin liittyvästä syytä. Kärjäoikeus toteaa, että tällaista rikosta ei ole näytetty tapahtuneen.

Oikeuskirjallisuudessa (Frände & Wahlberg, 2005) todetaan, että Rikoslain 5 luvun 4 § ei sovellu käytettäväksi tilanteisiin, joissa tekijä saa uhrin vahingoittamaan itseään tai asettamaan itsensä vaaralle alttiiksi. Sääntelyn mukaan välillinen tekijä voidaan vapauttaa vastuusta sellaisten rikosten osalta, joista välillinen tekijä on vastuussa. Oikeuskirjallisuudessa (Nuutila 1997, 346-347) todetaan puolestaan, että välillisenä tekemisenä voidaan käsitellä

myös sellaisia tilanteita, joissa välitön tekijä ei aiheuta muita vaarantavaa tai loukkaavaa rikosta, vaan hän kärsii itse vahinkoa välillisen tekijän yllytyksen johdosta. Jos siis joku käyttää tahallaan hyväkseen toisen erehdystä, tietämättömyyttä tai syyntakeettomuutta taikka pakottaa toisen toimimaan, hyväksikäyttäjä vastaa hyväksikäytetylle aiheutuvasta vahinkoseuraamuksesta.

Välillistä tekemistä voidaan arvioida eri rikosnimikkeen kannalta, joka tietyiltä osin soveltuu myös välillisen tekemisen tulkintaan sukupuoliyhteydessä. Oikeuskirjallisuudessa (Tapani & Tolvanen 2008, 401) viitataan korkeimman oikeuden ratkaisuun 2001:7, jossa oli kyse siitä, että A oli antanut 12-vuotiaalle B:lle juotavaksi väkevää alkoholijuomaa sillä seurauksella, että B oli juonut itsensä tiedottomaan humalatilaa. Kun lapsi ei ikäänsä nähden voinut antaa pätevää suostumusta terveytensä vahingoittamiseen, menettely luettiin vastaajan syyksi pahoinpitelynä. Kirjan mukaan ratkaisua ei välttämättömästi tulkita B:n suostumuksen kannalta, koska on oikeastaan absurdia kysyä, antoiko B suostumuksensa tiedottomaan tilaan saattamiseen. Näin ollen ratkaisua on pikemminkin lähdettävä hahmottamaan välillisen tekemisen kautta kysymällä, onko B vahingoittanut itse itseään välillisen tekemisen muodossa ja onko A menetellyt tahallisesti. Tällöin on arvioitava, onko A pitänyt alkoholin tarjoamisen ja nauttimisen varsin todennäköisenä seurauksena B:n tiedottomalla tilalla.

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisussa 12.2.2015 nro 15/7106167 on kyse raiskausrikoksesta, joka on sisältänyt väitteen välillisestä tekemisestä. Tässä raiskausrikoksessa asianomistaja on vastaajan käskystä ja uhattuna tehnyt teot itselleen. Itä-Suomen hovioikeus on hyväksynyt Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden ratkaisun syyksi lukemisen osalta ja katsonut, että vastaaja on toiminnallaan ja käskyillään saanut asianomistajan toimimaan pelkotilassa ja tekemään itselleen vastaajan vaatimat teot. Vastaajan menettely on täyttänyt raiskauksen tunnusmerkistön. Samantyyppinen tilanne on käsillä silloin, kun lapsi on välillinen tekijä sukupuoliyhteyteen. Jos asianomistaja on nuori, hän ei ole voinut antaa pätevää suostumusta hyväksikäyttöön, joten tekijä on silloin vastuussa lapsen itseensä kohdistamasta, mutta tekijän kehottamasta tai painostamasta penetraatiosta. Jos lapsi kohdistaa itseensä penetraation tekijän kehotuksesta tai painostuksesta, he ovat olleet tekijän määräysvallassa. Kyseisen määräysvallan tekijä on voinut hankkia esimerkiksi kehumalla lasta tai tunnustamalla hänelle rakkauttaan.

5.5 Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Käsitteiden tulkinta on välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa. Tämä edellyttää, että tulos on käsi kädessä rangaistusuhalla tavoitellun suojan kanssa ja että lopputulos on ollut kohtuudella tekijän ennalta arvattavissa. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten rangaistussäännöksiin tavoitteena on suojella lapsia seksuaaliselta riistolta. (Ojala 2014, 86.)

Internetin käytön laajentuminen ei ole ollut vielä tiedossa rikoslain 20 luvun 10 §:n määritelmäsäännöstä säädettyä. Tämän vuoksi säännöksessä ei ole huomioitu internetin tuomia mahdollisuuksia. Lainsäädäntä ei pysty pysymään kaikkien uusien ilmiöiden perässä. Esimerkiksi internet ja sen luomat mahdollisuudet kehittyvät koko ajan, eikä lainsäädäntöä ehdiä muuttamaan yhtä nopeasti, vaikka sille olisi ilmeinen tarve. Huomioon on kuitenkin otettava, että rikoslain 3 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan rikokseen syylliseksi saa katsoa vain sellaisen teon perusteella, joka teon hetkellä on laissa säädetty rangaistavaksi. Vastaava periaate on lausuttu perustuslain 8 §:ssä sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklassa, kansainvälisen yleissopimuksen 15 artiklassa ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklassa.

Rikoslain 3 luvun 1 §:n esitöiden (HE 44/2002 vp s. 29 ja 34) mukaan rikosoikeudellinen laillisuusperiaate tarkoittaa muun muassa sitä, ettei tuomioistuin rangaistussäännöstä soveltaessa saa mennä lain kirjaimen ulkopuolelle eikä täydentää tai korjata lakia analogiapäätelmään turvautumalla. Tuomioistuin ei saa poiketa lakitekstin yleiskielen mukaisesta tai juriditeknisestä merkityksestä. Lainsäätäjän käyttämät käsitteet, niin kuin myös konkreettisten tapauksen ja abstraktin tapauksen oikeusnormin vastaavuuden toteaminen, edellyttävät soveltamistilanteessa lainkäyttäjän tulkintaa. Laillisuusperiaatteen on taata oikeusturvan ja ennakoitavan laintulkinnan toteutuminen.

Ratkaisukäytännöissään korkein oikeus on katsonut käsitteiden tulkinnan olevan välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa. Tämä edellyttää, että tulos on sopuoinnussa tunnusmerkistöstä ilmenevän, rangaistusuhalla tavoitellun suojan tarkoituksen kanssa ja että lopputuloksen tulee olla kohtuudella tekijän ennakoitavissa. Myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään tuonut esiin säännösten tulkinnan välttämättömyyden, asettanut hyväksyttävälle tulkinnalle samansisältöisen teonhetkisen ennakoitavuuden vaatimuksen ja edellyttänyt, että lopputulos on yhteneväinen kulloinkin kyseessä olevan rikoksen ydinolemuksen kanssa.

Ojala on kirjassaan (2012, 129) lausunut seuraavaa: ”Törkeän tekemuodon 1 kohdan mukaisen kvalifiointiperusteen edellytykset ovat siten käsillä riippumatta siitä, kohdistuuko tunkeminen lapsen sukupuolielimeen tai tekijän sukupuolielimellä lapsen kehoon tai muutoin tekijän sukupuolielimeen. Tällainen tulkinta on nähdäkseni kvalifiointiperusteen sanamuodon mukainen ja tekijän ennakoitavissa oleva.” Tämän perusteella voidaan tulkita, että tilanne, jossa tekijä on kehottanut lasta tunkemaan esimerkiksi esineen lapsen omaan sukupuolielimeen, ei tule tekijälle yllätyksenä. Tekijä on nimenomaisesti pyytänyt ja ohjeistanut lasta tekemään näin.

6 POHDINTA

6.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen päätavoitteena oli vastata kysymykseen, kuinka rikoslaki tunnistaa digitaalisen raiskauksen ja digitaalisen törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön. Digitaalinen raiskaus tai digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ei ole käytössä oleva rikosnimike, mutta tutkimuksessa on käytetty tätä nimikettä, koska se kuvaa tekoa parhaiten. Digitaalisella raiskauksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa tilannetta, jossa tekijä on pakottanut uhrin sukupuoliyhteyteen siten, että hän on käskennyt uhria itseään työntämään jonkin esineen tai sormen sisälleen vaginaalisesti tai anaalisesti, käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa. Digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö toteutuu samalla tavalla, mutta lapsen ollessa kyseessä pelkkä kehoitus sukupuoliyhteyteen riittää tunnusmerkistön täyttymiseen. Digitaalinen näissä rikoksissa tarkoittaa sitä, että tekijä ja uhri eivät ole olleet fyysisesti läsnä vaan yhteydenpito on tapahtunut internetin välityksellä. Tekijä on siis seurannut uhrin tekemää penetraatiota videoyhteyden välityksellä tai sitten pyytänyt uhria kuvaamaan penetraation ja lähettämään videon siitä itselleen.

Tutkimuksessa pureuduttiin näiden kahden rikosnimikkeen lainsäädännön tulkinnan ongelmakohtiin asiantuntija haastatteluiden avulla. Tutkimukseen haastateltiin kahta asiantuntijaa: Helsingin poliisilaitoksen rikoskomisario Saara Asmundelaa ja Helsingin kihlakunnan syyttäjä Yrjö Reenilää. Molemmat haastateltavat pitivät rikoslain 20 luvun lainsäädäntöä jokseenkin ongelmallisena, etenkin sellaisissa tilanteissa, jossa seksuaalirikos on tapahtunut internettiä hyödyntämällä. Näissä asiantuntija haastatteluissa nousi esille kaksi selkeää lainsäädännöllistä ongelmakohtaa liittyen seksuaalirikoksiin, jotka ovat tapahtuneet internetissä. Haastavimpana ongelmana haastateltavat näkivät sukupuoliyhteyden määritelmän, johon olennaisena osana liittyy myös välillisen tekemisen tulkinta. Tutkimuksen tavoitteena oli siten saada vastaus siihen, että voiko sukupuoliyhteys toteutua olematta fyysisesti läsnä ja kuinka ajantasainen rikoslaki tunnistaa itseensä kohdistuneen välillisen tekemisen, kun kyseessä on raiskaus tai törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.

Tässä tutkimuksessa sukupuoliyhteyden ja välillisen tekemisen toteutumista digitaalisessa raiskauksessa ja digitaalisessa törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä on tutkittu lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä, oikeuskirjallisuutta ja korkeimman oikeuden päätöksiä tulkitsemalla. Lainsäädäntöä tähän asiaan liittyen ovat tulkinneet myös asiantuntijat haastatteluissaan.

Tutkimuksessa on ensin esitelty lainopilliset käsitteet, oikeusperiaatteet ja teoreettiset rakennelmat raiskauksen, seksuaalisen hyväksikäytön, lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ajantasainen lainsäädännön osalta oikeuskirjallisuutta hyödyntämällä. Tämän jälkeen tutkimuksessa on esitelty näiden rikoksien tunnusmerkistöjen tulkinnan haasteet hyödyntämällä asiantuntijoiden teemahaastatteluita. Erityisesti sukupuolilyhteyden ja välillisen tekemisen määritelmän täyttymisen edellytyksiä on tutkimuksessa arvioitu tulkitsemalla ajantasaista lainsäädäntöä oikeuskirjallisuutta, hallituksen esityksiä, käräjäoikeuden tuomioita ja korkeimman oikeuden päätöksiä. Tutkimuksessa on huomioitu myös rikosoikeudellinen laillisuusperiaate, jonka ymmärtäminen on olennaista lakia tulkitessa.

Seksuaalirikosten lainsäädäntö on hyvin tulkinnanvaraista ja vaatii lain soveltajalta syvällisempää lainsäädännön ymmärtämistä. Seksuaalirikosten rangaistavuuden arviointi vaatii aina tunnusmerkistön tulkintaa ja arviointia. Seksuaalirikosten tunnusmerkistön arvioinnissa on otettava huomioon monta muuttuvaa asiaa ja seikkaa, jotka liittyvät tekijään, uhriin, tekkoon ja tekotapaan. Jokaisen yksittäisen rikoksen osalta on käytettävä kokonaisharkinta, jossa otetaan huomioon tekijän ja lapsen iät, tekoon taivuttelu, muu epäasianmukainen vaikuttaminen ja teko-olosuhteet.

Tämä tutkimus ei pystynyt antamaan yksiselitteistä vastausta tutkimuskysymyksiin, mutta tutkimus pystyy osoittamaan seksuaalirikosten lainsäädännön pirstaleisuuden eli sen, miten lakia voidaan tulkita hyvin eri tavalla riippuen näkökulmasta, josta asiaa tarkastellaan. Tutkimus osoittaa myös seksuaalirikos lainsäädännön ilmeisen muutostarpeen ja tarkentaa yksityiskohtia, jotka vaativat pikaista lainsäädännön uudistamista. Seksuaalirikosten lainsäädäntö elää murrosvaiheessa ja rikoslain 20 luvun lainsäädännön muutoksien valmistelu on jo aloitettu erilaisissa työryhmissä. Lainsäätäjät eivät ole nykyistä lainsäädäntöä laatiessaan osanneet huomioida internettiä, sosiaalista mediaa ja teknologiaa seksuaalisrikosten tekoalustana. Huomioitavaa on, että internet ja siihen liittyvä teknologia kehittyvät todella nopeasti ja lainsäädäntö tuskin ikinä pystyy vastaamaan tähän kehitykseen. Lainsäätäjien on kumminkin parhaan kykynsä mukaan vastattava uusiin ilmiöihin ja toivottavaksi jää, että uusi seksuaalirikosten lainsäädäntö tunnistaa paremmin digitaalisessa ympäristössä tapahtuneet seksuaalirikokset ja niiden tulkinta olisi sen vuoksi yksiselitteisempää.

Vastaus kysymykseen siitä, kuinka rikoslaki tunnistaa digitaalisen raiskauksen ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön on, että: Tulkinnanvaraisesti. Rikoslaki tunnistaa hyvin digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen seksuaalisen

hyväksikäytön. Melko hyvin rikoslaki tunnistaa myös digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan raiskauksen. Eniten ongelmia aiheuttaa digitaalisessa ympäristössä tapahtunut törkeä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rikosoikeudellinen arviointi.

Digitaalisen raiskauksen tunnusmerkistö voi täytyä digitaalisessa ympäristössä, jos uhri on rikoslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti pakotettu sukupuoliyhteyteen väkivallalla tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa tai 3 momentin mukaisesti muulla uhkauksella pakotettu sukupuoliyhteyteen. Tämä tunnusmerkistö soveltuu niin lapsiin, kuin aikuisiinikin. Raiskauksen osalta sukupuoliyhteyden määritelmä ei aiheuta yhtä suurta tulkinnanvaraisuutta, kun lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekemuodon kvalifiontiperusteena oleva sukupuoliyhteyden määritelmä. Törkeässä lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä yhtenä törkeän tekemuodon kvalifiontiperusteena on siis sukupuoliyhteys. Lainsäätäjä on joko tarkoituksella tai epähuomiolla kirjannut rikoslain 20 luvun 7 § 1 kohtaan, että: *”tekijä on sukupuoliyhteydessä kuuttatoista vuotta nuoremman lapsen tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa kuusitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa taikka”* Erityistä huomiota laintulkinnassa on kiinnitetty sanaan tekijä ja on nähty, että nimenomaan tekijän tulisi fyysisesti olla sukupuoliyhteydessä lapsen kanssa, eikä välillisesti tapahtunut sukupuoliyhteys olisi mahdollinen. Rikoslain 20 luvun 1 §:n raiskausta koskevaan pykälään on kirjattu tekijän osalta, että: *”Joka pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen käyttämällä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää sellaista väkivaltaa, on tuomittava raiskauksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.”* Raiskauksen lainsäädännössä käytetty sanamuoto ”joka” mahdollistaa laintulkinnan, jossa joku muu, kuin tekijä on sukupuoliyhteydessä uhriin. Tämä sanamuotojen tulkinta vaikuttaa siihen, että raiskauksen tunnusmerkistö täyttyy törkeää lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä helpommin silloin, kun rikos on tehty digitaalisessa ympäristössä. Tämä asettaa lapsen ja aikuisen siinä mielessä eriarvoiseen asemaan, että lapselle voi riittää pelkkä kehoitus tai ohjeistus jonkun esineen työntämisestä emättimeen tai peräaukkoon. Lapsi on aikuiseen verrattuna vielä kehittymätön arvioimaan oman seksuaalisuutensa rajoja, eikä sen vuoksi pysty itse vastaamaan niistä seksuaalista teoista, jotka aikuinen ihminen häntä kehottaa tekemään. Tällaisella teolla voi olla kumminkin kauas kantoiset vaikutukset lapsen kehityksen kannalta. Teko tulee epäilemättä vahingoittamaan lasta fyysisesti ja henkisesti. Etenkin siinä vaiheessa, kun lapsi myöhemmin ymmärtää tekonsa merkityksen ja siihen liittyvät olosuhteet. Jos aikuinen ihminen kehottaa tai ohjeistaa toista aikuista ihmistä työntämään esineen emättimeen tai peräaukkoon ja aikuinen ihminen toteuttaa tämän, eikä asiaan liity väkival-

taa, kiristystä tai muutakaan uhkausta, ei mitään rikosta ole tapahtunut. Rikosta ei ole tapahtunut, koska aikuisen ihmisen voidaan katsoa pystyvän itse vastaamaan omista rajoistaan. Aikuinen, joka ei tällaista tekoa halua tehdä, luultavasti kieltäytyy toteuttamasta tekoa. Aikuinen vaatii itseään vahingoittavan teon vastentahtoiseen toteuttamiseen yleensä merkittävää uhkaa omalle tai jonkun muun terveydelle. Lapsen kohdalla tilanne voi olla toinen. Tekijä on voinut saada lapsen luottamaan tekijään esimerkiksi kehuin ja rakkaudentunnustuksin. Lapsi toteuttaa teon ymmärtämättä sen todellisia seurauksia pelkästä kehotuksesta tai ohjeistuksesta. Jos lapsi pelkästä kehotuksesta tai ohjeistuksesta työntää jonkin esineen tai esimerkiksi sormen emättimeen tai peräaukkoon sekä kuvaa tämän teon videolle ja lähettää sen tekijälle tai on suorassa videoyhteydessä tekijään, ei raiskauksen tunnusmerkistö täyty. Tutkimuksessa on tehty kattavaa laintulkintaa sen osalta, että voiko tämä edellä kuvattu teko täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekomuodon ensimmäisen kvalifiointiperusteen eli sukupuoliyhteyden.

Ajantasaisesta lainsäädännöstä ei löydy yksiselitteistä vastausta sille, voiko sukupuoliyhteydessä olla osapuolten fyysisesti läsnä olematta. Tämän tutkimuksen perustella rikoslain 20 luvun 1 §:ssä kuvatun raiskauksen tunnusmerkistö voi täytyä fyysisesti läsnä olematta esimerkiksi videopuhelun välityksellä. Tutkimuksen perusteella rikoslain 20 luvun 7 §:n 1 kohdan tarkoittama sukupuoliyhteys lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeän tekomuodon kvalifiointiperusteena ei täyty yksiselitteisesti, kun rikos on tehty fyysisesti läsnä olematta.

Korkein oikeus on ennakkoratkaisussaan 2018:70 arvioinut rikoslain 20 luvun 10 §:n mukaisen sukupuoliyhteyden edellytyksiä. Tässä ratkaisussa korkein oikeus on todennut, että sukupuoliyhteyden määritelmä rikoslain 20 luvun 10 §:ssä tunnusmerkistön täyttävän teon edellyttämällä tavalla vaatii sitä, että lapsi ja tekijä kohtaavat fyysisesti toisensa. Korkein oikeus on tätä ratkaisua antaessaan luultavammin vain pohtinut asiaa käsillä olevan rikoksen kannalta, jossa sukupuoliyhteys jäi kokonaan toteutumatta ja sen täyttymisestä ei ollut vaaraa, koska tekijällä ei ollut uhrin yhteystietoja. Korkeimman oikeuden ratkaisussa ei kuitenkaan ollenkaan perustella sitä, miksi sukupuoliyhteyden määritelmä edellyttää lapsen ja tekijän fyysistä kohtaamista. Tätä korkeimman oikeuden ennakkoratkaisua käytetään virheellisesti sellaisten seksuaalirikosten ratkaisussa, joissa kyse on aivan erilaisesta seksuaalirikoksesta, kuten esimerkiksi videopuheluiden aikana tapahtuneista penetraatioista.

Yleisesti sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan arkikielessä osapuolten välillä tapahtuvaa penetraatiota. Lainsäädännön jäädessä jälkeen teknologian kehityksestä, tulisi sukupuoliyhteys pystyä arvioimaan rikosoikeudellisesti muullakin tavoin, kuin pelkästään osapuolten välisenä penetraationa. Huomion arvoista on, että hallituksen esitys 6/1997 tai rikoslain 20:10,1

sukupuoliyhteyden määritelmäsäännös ei kumminkaan aseta vaatimusta sille, että osapuolten tulisi olla fyysisesti läsnä toistensa kanssa. Ajantasaisessa lainsäädännössä sukupuoliyhteyden tulkinta on välttämätöntä ja oikeutettua myös yksittäisiä rikostunnusmerkistöjä sovellettaessa. Digitaalisessa ympäristössä tapahtuneen tekijän kehotuksesta lapsen itseensä kohdistaneet penetraation rikosoikeudellinen arviointi sukupuoliyhteydeksi on mielestäni rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukainen. Rangaistusuhka suojaisi lapsia seksuaaliselta riistolta ja lopputuloskin on täysin tekijän ennalta-arvattavissa. Tekijän ohjeistaessa lasta työntämään jokin esine sukupuolielimeen, tekijälle ei varmasti tule yllätyksenä, että lapsi toteuttaa ohjeistetun teon.

Timo Ojala (2012) on arvioinut kirjassaan, että web-kameran välityksellä tapahtuva osapuolten masturbaatio ei ole sukupuoliyhteyttä. Tilanne tulee kumminkin arvioida eri tavalla sellaisessa tilanteessa, jossa tekijä kehottaa, painostaa tai antaa ohjeet lapselle, miten tämän tulee toimia ja nimenomaisesti siitä, että lapsen täytyy tunkea esine omaan sukupuolieliimeensä. Timo Ojala tuokin kirjassaan esille pohdin siitä, että miten tulee tulkita tilannetta, jossa tekijä saa lapsen tunkeutumaan sormella tai esineellä omaan sukupuolieliimeensä. Ojala katsoo tekijän voivan olevan lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä myös sellaisessa tilanteessa, jossa tekijä saa lapsen työntämään omaan sukupuolieliimeensä jotakin. Myös kihlakunnan syyttäjä Yrjö Reenilä arvioi tähän tutkimukseen tehdyssä teemahaastattelussa, että törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö voisi tulla huomioon myös videoyhteyden välityksellä tehdyssä teossa, kun siinä huomioidaan lapsen ikä ja muut olosuhteisiin vaikuttavat tekijät. Sukupuoliyhteyden määritelmä on ilmeisesti laadittu raiskausrikoksia silmällä pitäen. Tämän takia sukupuoliyhteyden määritelmän tulkinta on haastavaa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevassa sääntelyssä ja rikoksissa.

Kokonaisuudessaan kysymys on tilanteesta, jossa lapsi on välillinen tekijä itseensä kohdistuneessa sukupuoliyhteydessä. Tämän vuoksi tutkimuksen yksi tavoite oli selvittää, kuinka ajantasainen rikoslaki tunnistaa itseensä kohdistuneen välillisen tekemisen, kun kyseessä on raiskaus tai törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö? Tutkimus onnistui hyvin osoittamaan välillisen tekemisen lainsäädännön tulkintaan liittyvät ongelmakohdat ja ristiriitaisuudet. Esimerkki ristiriitaisuudesta on, että oikeuskirjallisuudessa Yleinen rikosoikeus on todettu, että välillinen tekeminen ei sovellu käytettäväksi tilanteisiin, joissa tekijä saa uhrin vahingoittamaan itseään tai asettamaan itsensä vaaralle alttiiksi. Päinvastaisesti välillistä tekemistä on arvioitu oikeuskirjallisuudessa Rikoslain yleinen osa, jossa todetaan, että välillisenä tekemisenä voidaan käsitellä myös sellaisia tilanteita, joissa välillinen tekijä ei aiheuta muita vaarantavaa tai loukkaavaa rikosta, vaan hän kärsii itse vahinkoa tekijän yllytyksen takia.

Välillistä tekemistä arvioidessa täytyy käsillä olla rikos, josta sen tekijää ei voida rangaista syyntakeettomuuden tai tahallisuuden puuttumisen vuoksi. Rikosta ei tapahdu, jos lapsi työntää oma-aloitteisesti omasta tahdostaan esineen emättimeen tai peräaukkoon. Mielestäni tilannetta ei voi arvioida näin siinä tapauksessa, kun aikuinen on kehottanut lasta tekemään tämän teon. Rikos on tapahtunut aikuisen kehottaessa lasta laittamaan esine sukupuolielimeen. Mielestäni tämän voi rikosoikeudellisesti arvioida välillisesti tehdyksi sukupuoliyhteydeksi.

Ratkaisuna esitän, että digitaalisen sukupuoliyhdynnän ja välillisen tekemisen mahdollisuus pitäisi pohtia lainsäädännössä ihan uudelleen. Lainsäädäntöä laatiessa tulisi arvioida, että onko digitaalinen törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja digitaalinen raiskaus rangaistukseltaan samanarvoisia, kun tavallinen raiskaus ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Arviointi vaatii lisää tutkimustietoa siitä, että onko videoyhteyden välityksellä tapahtunut sukupuoliyhteys uhrille yhtä vahingollinen, kuin fyysisesti tapahtunut sukupuoliyhteys. Kaikista yksinkertaisinta olisi, jos digitaalisessa ympäristössä tapahtuneet seksuaalirikokset olisivat rikoslaissa erikseen säänneltyjä rikoksia.

6.2 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi ja jatkotutkimuskysymykset

Tässä opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät, eli teemahaastattelu ja lainoppi ovat hyvin yleisesti käytettyjä. Teemahaastattelu on kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, joten tutkimuksen luotettavuutta ei voida testata tilastollisesti. Kvalitatiivisen tutkimustavan haasteena on, miten empiirinen aineisto onnistutaan pelkistämään ja kategorisoimaan niin, että tutkittava ilmiö kuvataan mahdollisimman todenmukaisesti ja luotettavasti. Teemahaastatteluiden luotettavuutta on lisätty tallentamalla haastattelut, litteroimalla ne sekä kategorisoidulla aineisto. Näin ollen aineistoon voidaan palata myöhemmin ja tarkistaa tietojen oikeellisuus.

Teemahaastatteluiden aineisto on esitetty opinnäytetyössä siinä muodossa, kun ne ovat haastatteluissa puhuttu, jotta lukija voi itse varmistaa niistä tehtyjen johtopäätösten paikkansapitävyyden. Haastateltavien nimet on myös sisällytetty haastatteluun, jotta aiheisiin voidaan tarvittaessa palata heidän kanssaan myöhemmin ja varmistaa haastateltavien näkemykset. Haastateltavat ovat myös päässeet tarkistamaan omat lausuntonsa ja niihin liittyvät päätelmät.

Tutkimuksen teemahaastatteluiden luotettavuuden eräänä haasteena on haastateltavien pieni lukumäärä, sillä syyttäjien ja rikostutkijoiden parista on mahdollista löytää myös toisenlaisia näkemyksiä. Tutkimusaiheen luonteen vuoksi näkemyserojen ei tulisi kuitenkaan olla kovin

merkittäviä vaan tulkinnoissa on lähinnä sävyeroja. Haastattelijana en näe mitään syytä kyseenalaistaa haastateltavieni vastauksia, mutta vastauksia ei tule kritiikittä yleistää koskemaan jokaista syyttäjää ja rikostutkijaa. Lainopin tutkimusmenetelmän näkökulmasta haaste oli ajantasaisen lainsäädännön lähteiden vähäinen lukumäärä.

Lainoppi ja teemahaastattelu ovat laadullisia tutkimusmenetelmiä ja niiden toteutuksen tarkka selostaminen lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Tutkielman tekijän tulee kertoa tutkielman vaiheet ja toteutustavat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 227.) Tässä opinnäytetyössä on kuvattu valitut tutkimusmenetelmät, niiden toteutus ja analysointimetodit. Tällöin lukija voi nähdä koko prosessin ja muodostaa käsityksen opinnäytetyön luotettavuudesta.

Opinnäytetyön tutkimuksien tuloksena syntyi jatkotutkimuskysymyksiä. Mielestäni aiheellista olisi tutkia, kuinka paljon lapset saavat seksuaalissävytteisiä yhteydenottoja sosiaalisessa mediassa. Toisena tutkimuskysymyksenä olisi hyvä tutkia välillisesti tehtyjen seksuaalirikosten vahingollisuutta lapsen henkiselle ja fyysiselle kehitykselle. Näiden tutkimuskysymysten pohjalta voitaisiin arvioida digitaalisten seksuaalirikosten rangaistuksien samanarvoisuutta fyysisesti tehtyjen seksuaalirikosten kanssa.

Aloitin opinnäytetyön tekemisen keväällä 2020, jolloin olin muutaman päivän ajan töissä nuorempana konstaapelina Helsingin poliisilaitoksen seksuaalirikostutkinnassa. Tästä minulle heräsi kiinnostus seksuaalirikosten lainsäädäntöön. Tässä vaiheessa minulla ei ollut syvällisempää tietämystä seksuaalirikosten lainsäädännöstä tai siihen liittyvistä ongelmakohdista. Aloin syventyä aiheeseen ja asiantuntijoiden käymien keskustelujen pohjalta sain lisää tietoa seksuaalirikosten lainsäädännöstä ja sen tulkintaan liittyvistä haasteista. Valitsin aiheeksi digitaalisten seksuaalirikosten rikosoikeudellisen arvioinnin, koska olen kiinnostunut työskentelemään seksuaalirikostutkinnan parissa ja tämä aihe oli ajankohtainen.

Opinnäytetyöprosessin aikana rikoslain 20 luvun lainsäädännön kirjallisuuskatsauksen luominen on lisännyt osaamistani seksuaalirikosten tunnusmerkistöä ja sen tulkinnasta. Tutkimuksen alussa minulla ei ollut kokemusta oikeustieteellisen tutkimuksen tekemisestä, enkä hallinnut oikeustieteellisiä tutkimusmenetelmiä. Tutkimukseni osoittaa kumminkin, että olen oppinut hyödyntämään lainopillista ja kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Ajankappale oli ensimmäinen haaste opinnäytetyön tekemisessä. Opinnäytetyö olisi varmasti ollut rakenteeltaan parempi, jäsennellympi ja yksityiskohdiltaan hiotumpi, jos minulla olisi ollut enemmän aikaa jäsennellä työtäni. Rakennetta olisi voinut olla hyvä muokata siten, että sek-

suaalirikosten ajantasainen lainsäädäntö seuraa tehokkaammin opinnäytetyön aihetta. Toisena haasteena oli lähteiden vähyys liittyen digitaalisessa ympäristössä tapahtuviin seksuaalirikoksiin. Opinnäytetyössäni pyrin ratkaisemaan tämän ongelman temahaastattelulla, jotka antoivat työhön syvällisempää aineistoa ja paikkasivat muista lähteistä jääviä aukkoja. Ajantasaisen lainsäädännön osuus on hieman liian laaja silmällä pitäen työn tutkimuskysymyksiä, muuten olen onnistunut rajaan työtäni sillä tasolla, mitä ammattikorkeakoulu tasoiselta työltä odotetaan. Aihetta on opinnäytetyössä käsitelty yksityiskohtaisesti ja selkeästi. Lainopillisessa tutkimusmenetelmässä tulkitaan lakia ja sen käsitteitä. Opinnäytetyö koostuu lähinnä lainsäädännön käsitteiden määrittämisestä, joten työssä ei ole erikseen laadittu osioita käsitteiden määrittelylle. Mielestäni hallitsen hyvin työssä käyttämäni käsitteet. Opinnäytetyö osoittaa, että hallitsen aihealueen asiantuntevasti ja opinnäytetyössä selkeä teoriausta.

LÄHTEET

- Aarnio, A. (1978): Mitä lainoppi on? Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Aarnio, A. (1989): Laintulkinnan teoria – Yleisen oikeustieteen oppikirja. Porvoo: Werner Söderströmin Osakeyhtiö.
- Alasuutari, P. (1993): Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Dahlström, M. & Starnd, A. & Westerlund, G. (2011): Brott & påföldjer. Stocholm: Bruun.
- Fagerlund, M. & Peltola, M. & Kääriäinen, J. & Ellonen, N. & Sariola, H. (2013): Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Tampere: Juvenes print.
- Frände, D. & Matikkala, J. & Tapani, J. & Tolvanen, M. & Viljanen, P. & Wallberg M. (2014): Keskeiset rikokset.3. uudistettu painos. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- Frände, D. & Wahlberg, M. (2005): Yleinen rikosoikeus. Porvoo: Edita Publishing.
- Hakala, K. (2020): Seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus, www.eduskunta.fi, Lakihankkeiden tietopaketti.
- Helsingin yliopiston avoin yliopisto (2015): Tutkimuksen eri tasojen teoreettinen aines, Perusasioita oikeustieteestä, saatavilla: <https://www.avoin/helsinki.fi/oppimateriaalit/oikeustiede/materiaali/osa1.html>. Luettu 23.8.2020.
- Hinkkanen, V. (2009): Optulan tutkimusaineistoa 92, Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Hirvonen, A. (2011): Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki: Helsingin yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta. Kuuluu julkaisusarjaan: Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2001): Tutkimushaastattelu: Tutkimushaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2004): Tutkimushaastattelu, Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. (1995): Johdatus kasvatustieteeseen. Porvoo Helsinki Juva: WSOY.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajajärvi P. (2004): Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisu 12.2.2015 nro 157106167
- Koskinen I., Alasuutari P. & Peltonen T. (2005): Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus tuomio 16.10.2020 20/101985

Matikkala, J. (2006): Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Teoksessa: Keskeiset rikokset) Helsinki: Edita

Miettinen, T. (2016): Oikeustieteellinen opinnäyte - artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex. Luettavissa: www.edilex.fi/kirjat/16170 . Luettu 23.8.2020.

Nuutila, A. (1997): Rikoslain yleinen osa. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Sutela, M., Määttä, T. & Myrsky, M. (2003): Ohjeita oikeustieteelliseen tutkielman laatimiseen. Joensuun yliopisto 2003, Pro gradu –tutkielma.

Tapani, J. & Tolvanen, M. (2008): Rikosoikeuden yleinen osa – Vastuuoppi Helsinki: Talentum Oyj.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Oikeusministeriö, (2020): Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020:9. Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus.

Ojala, T. (2014): Seksuaalirikokset. Porvoo: Edita Publishing Oy

Ojala, T. (2012): Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Porvoo: Edita Publishing Oy

Rautio, I. (2004): RL 20 Seksuaalirikokset. Teoksessa Lappi-Seppälä, T. & Hakamies, K. & Helenius, D. & Koskinen, P. & Majanen, M. & Melander, S. & Nuotio, K. & Nuutila, A. & Ojala, T & Rautio I. (2004): Rikosoikeus. Alma Talent Fokus.

Utriainen, T. (2010): Raiskaus rikosoikeudellisena ongelmana. Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta. Rovaniemi.

Korkeimman oikeuden ratkaisut:

KKO 2018:70. Korkeimman oikeuden ratkaisu. Seksuaalirikos. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin. Rikoksen yritykset. Satunnainen syy.

KKO 2002:52. Korkeimman oikeuden ratkaisu. Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö – rangaistus ehdollisena vai ehdottomana

Ruotsi:

NJA 2006 s.221

NJA 2008, 1096

NJA

Hallituksen esitykset:

HE 6/1997 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 66/1998 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi.

HE 44/2002 vp Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 282/2010 Hallituksen esitys Eduskunnalle lasten suojelemiseksi seksuaaliselta riistolta ja seksuaaliselta hyväksikäyttöä vastaan koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

HE 216/2013 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta

Kansainväliset sopimukset:

European Court of Human Rights, Council of Europe

Kansainvälinen yleissopimus: Kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet

Euroopan unionin perusoikeuskirja 2012/C 326/02